

NÉPÜNK

IRKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

ORADEA

Strada Iosif Vulcan No. 4.

Telephon: 440

ZSIDÓ HETILAP

Főszerkesztő

WASSERSTROM SÁNDOR

Felelős szerkesztő

LEITNER ZOLTÁN

ELŐFIZETÉSI ARAK:

Belföldön: Egész évre hitközségeknek és vállalatoknak 500 Lei, magánosoknak 260 Lei,
Külföldön: 4-2 Dollár, Kc. 120-80,
P. 25-15, S. 30-20, Dinár 200-150.

Numerus clausus Romániában

Akik azt hiszik, hogy mi romániai zsidók, nyugodtan és páhoryból nézhetjük a világ számos helyén egyre jobban erősödő antiszemita hullám erősödését, azokat, keserű valóságra ébresztette az a viadal, melyet a „Calendarul” szélsőjobboldali orgánium kezdeményezett. A numerus claususról írt fulmináns cikkeket és közben leírta, hogy Tleea alminiszter villájában formális titkos megbeszélés folyt, amelyen Valda-Voevod miniszterelnök is résztvett. A vita, mely e körül forog immár hetek óta, nagy törzsurás Románia összzsidósága számára. Előbb azt hittük, hogy egy sajtó-blöff, melyet esetleg politikai tendenciával bocsájtottak szabadjára, hogy kikémleljék, az ország hangulatát. De a próbaballon, melyben az exploziós gázt, a numerus clausus követelése helyettesítette, megtette hatását. A diák-szervezetek örömfjongással fogadták, — csak azt nem tudták, hogy nem-e politikai manőver lesz az egészből? Nem-e a nemzeti parasztpárt pozíció erősítése volt ezzel a cél? A bukaresti komoly és progresszívebb sajtó fehérdült a hír hallatára. Numerus clausus, — az egyenjogusított állampolgárokkal bíró Romániában... És keservesen felszisszent a zsidóság.

Hát ide jutottunk? Hát itt is, ebben az országban, mely gyermekcipőben topogja a minden oldalról annyira támadott liberálistus és demokrácia utját, ez a Románia is, erie a veszedelmes utra akar térni? És egy olyan kormány alatt, melynek miniszterelnöke nem élt a háború előtti Románia zsidókat jogoktól megfosztó légkörében, hanem egy emelkedettebb szellemű légkörben, ahol a zsidóság valóban egyenjogusított életet élt. Az egyéni zsidó emancipáció olyan korszakát látta maga előtt Valda-Voevod Sándor miniszterelnök, amikor a zsidóság munkateljesítményének minden erejét és tehetségének százperentes produktivitását állította az egyes népek boldogulásának szolgálatába. Most remélni kell elfogja minden zsidó szívet, először is önmagáért. Nem veheti senki rossznéven tőlünk, ha elborul tekintetünk, amikor úgy érezzük, hogy a numerus nullus a hivatalokban és a numerus clausus az iskolákban, az újabb középkor hangulatát vetíti lelki szemeink elé.

Különösen akkor, amidőn a napsajtó újabb leleplezéseket közöl a kormány antiszemita politikájáról, amely már nem is terv, vagy szándék, hanem komoly valóság. Eszerint a miniszterelnök-ég körlevelet intézett az állam által támogatott bankokhoz és vállalatokhoz, amelyben burkolt formában ugyan, de a zsidó elemek kiszorítását kéri a román funkcionáriusok javára. Ez már tehát maga az eleven numerus clausus lenne, amely világosan kijelenti, hogy ebben az országban a kisebbségi és elsősorban a zsidó tisztviselők nyugodtan éhenhalhatnak, mert az állam nem, hogy nem törődik velük, de egyenesen életükre, existenciájukra tör. Megdöbbenet kérdezzük s jajdulunk fel egyidejűleg, hogy

vojjon, ha igaz a sajtó híradása, akkor mi vár ránk itt ebben az országban is? Eddig hivatkozhatunk arra bátran és lelkesen, hogy a „művelt nyugaton” ilyesmi nem történhet. Sojnos — valljuk be őszintén — a németországi események után úgy érezzük, hogy a Nyugat és Kelet határvonalai nem geográfiai fogalmak többé, a kultura országutján. Lehet keleten olyan állam, mely megtalálja boldogulását anélkül, hogy zsidóit megfoszsa polgári jogaitól, és élhetnek a Nyugaton „kulturbeszítők”, akik elfelejtették, hogy a teutoburgi erdőkben valódi kultura is létezhet.

Kétségbe kell esnünk, a rövidlátásnak legmagasabb fokán, mely elvette a román államférfiak józan látását és megengedte, hogy ez a rettentő merénylet elkövetessék hazájuk ellen. Nem érthetjük, hogy Titulescu és a többi államférfi mind, akik mégis ismerik a franciák és angolok, olaszok és amerikaiak érzésvilágát, hogy ily gyalázatos merényletet hogyan hagyta elkövetni az ország legfontosabb életérdekei ellen.

Mert ne feledjük egy percik sem, hogy a numerus clausus nem csak zsidókérdés. Természetesen nekünk fáj a legjobban. Mert hiszen a mi hasunkba vág, s a mi gyermekünk elől zárja el a boldogulás utját.

Ez az ország presztízisének és jövő beállítottságának nagy nagy problémája is. Egy reakciós, numemus-clausussal

operáló keleteuropai állam, igen sok szimpátiát veszít el ott, ahol azt legkevésbé várja. És ami szintén nagyon fontos. Az intellektuális nyomort ezzel nem csökkent egy jótányival sem. Ezernyi példa van rá, hogy nem ez az út, mely a lehetőségek horizontját kitágíthatná, az uralkodó nemzet előtt. Így a románság sem juthat jobb helyzetbe.

És nem elég, hogy a jobboldali antiszemita szervezetek olyan erőre tettek szert, amely már komolyan veszélyezteti Románia zsidóságának élet és vagyonbiztonságát és véres katasztrófával fenyegetik egész Románia jövőjét és sorsát, nem elég, hogy Cuza, a Vasgárda és az erdélyi szászok szabadon fegverkeznek és folytatják gyakorlataikat, a kormány még ezen feül is támogatásba részesíti őket és a kisebbségi polgárság teljes megsemmisítése felé tör.

Erélyesen tiltakozunk tehát nemcsak a zsidóság eminens érdekeinek és állampolgársági jogainak megfosztása ellen, de tiltakozunk Románia belső békéje, a törvény, a jog és a nemzetközi igazságszolgáltatás ellen elkövetett merénylet ellen is. Mert Románia zsidósága nem tűrheti és fogja tűrni, hogy tervszerűen progromot készítsenek elő ellene és keresztülgazdjanak existenciáján, amelyet már így is kikezdett a gazdasági bomlás, és megfogja szervezni azt az ellenállást, amely Németország számára is megmutatta, hogy mit jelent a nemzetközi zsidó szolidaritás...

Újabb fejlemények a nagyváradi hitközség harcaiban

A váradi rabbitanács egyhangulag hozott határozatával szembehelyezkedik a Központi Iroda döntésével

Kohn Dávidék Comisia Interimare kinevezését kérték a minisztertől

Nagyvárad. Legutóbbi számaikban részletesen foglalkoztunk azokkal az intrikákkal, amelyek a nagyváradi orth. hitközségben folynak és amelyek nem szűnnek meg egy percre sem, a Kohn-Ullmann-párt jóvoltából. Először erőszakos módon kiprovoálták a Központi Iroda döntését, mely igazságtalanul és minden jogalap nélkül úgy ítélkezett a nagyváradi főrabbi tiltakozása dacára, hogy a törvénytelenül megválasztott és miniszteri határozattal megsemmisített vezetőség vegye át a hitközség irányítását. Ennek megfelelően, a már kitűzött választást a régi rezsim lefújta és Mittelmann átadta az elnökséget Motzen Samunak, mint a decemberi rezsim elnökhelyettesének. Most már ő ellene irányult a támadások pergőtüze a Kohn-Ullmann-párt részéről.

A Kohn-Ullmann-párt közben kérdést intézett a nagyváradi rabbinátushoz, hogy döntse el a maga hatáskörében, hogy törvénytelenül lett-e megválasztva az új vezetőség és kiknek van joguk vezetni a hitközséget?

A rabbitanács a kérésre összeült Fuchs Benjámint főrabbi elnöke alatt. Tagjai voltak: Zimmelbaum Pinkász, a nagyváradi hitközség rosbeszindje és Horovitz, a koszover dájén, a legidősebb tagja a rabbitanácsnak. Hosszas tárgyalások után azt a döntést hozták, hogy ellentétben a kolozsvári Iroda határozatával, a Tóra alapján, nem illeti meg a vezetés a Kohn-Ullmann-pártot, mivel a hitközség képviselőtestületének nagyrésze passzivitásával távollatolta magát a vezetéstől és választástól és csupán 28 tag (71-ből) ismerte el vezetőségnek a Kohn-Pártot. Az érdekes elvi döntés egyidejűleg súlyos kritikát gyakorol az orth. Központi Iroda választmányának határozatával szemben, amely egyrészt saját alapszabályainak flagrns megsértésével, másrészt illetéktelen beavatkozásával, az egyik érdekelt fél meghallgatása nélkül, egyoldaluan, az ország legnagyobb orth. hitközségének autonómiáját sértette meg. A váradi rabbitanács döntése elvi szempontból annál is inkább jelentőségeltjes, mert a dolgok helyes meglátásával az objektív igazság álláspontjára helyezkedett.

Említettük már legutóbbi cikkünkben, hogy közvetlenül a Központi Iroda üléséről, Ullmann Ábrahám, aki spiritus rektora az egész hitközség és nagyváradi főrabbiellenes aknamunkának, leutazott Bukarestbe, ahol a kultuszminiszteriumnál, a nagyváradi prefektúrán keresztül beadott feljelentésében panaszt emelt Mittelmann Jakab elnök ellen, amiért ő a miniszterium rendelete dacára nem tartotta meg, illetőleg elhalasztotta a választást. Azt azonban elfelejtette elmondani, hogy épen az ő machinációjuknak volt köszönhető, hogy a választást elhalasztották. Hiszen épen a Kohn-Ullmann-párt interveniált az Irodánál, hogy a választást elhalasztassák. Ullmann a miniszteriumban azt kérte, hogy egy comisia interimarét nevezzen ki a miniszter, Kohn Dávid elnöklete alatt. Tehát azt akarta, ami ellen annak idején oly annyira tiltakozott az ő pártjuk, és még a parlamentben is interpellált az ő intervenciójukra Dr. Marton Ernő képviselő. De mert azt hitte, hogy most, az ő hibeiből összeállított comisia interimarét fogja a miniszter kinevezni, ezt szorgalmazta. A kultuszminiszter azonban erőteljesen megtagadta. A hitközség autonóm jogainak elvesztése legkevésbé sem altorálta ezeket az embereket.

A szatmári hitközség védekezik a Központi Iroda terrorja ellen

Nyílt levél:

Az Orth. Izr. Központi Irodához. — Cluj.

Múlt hó 38-iki b. átiratukra, amellyel a múlt hó 26—27-én megtartott nagyválasztmányi gyűlésről felvett jegyzőkönyv kivonatát közölték, van szerencsénk a következő nyilatkozatban válaszolni.

Tiltakozunk az országos választmányunk velünk másolatban közölt határozatai ellen a következő okokból:

1. Az orsz. választmány rendkívüli ülésének összehívása és megtartása alapszabályellenes volt.

2. Az orsz. választmány nem volt jogosítva azon határozatok hozatalára,

a) mely szerint a nagyváradi főrabbi ur nem mondott le a szatmári rabbiságra vonatkozó jogairól,

b) mely szerint hitközségünk köteles 30 napon belül az Önök iratában említett alapszabálymódosítást végrehajtani és további 30 napon belül a módosított alapszabályokat a miniszterium által jóváhagyatni,

c) mely szerint a hitközségi képviselőtestületben nem foglalhat helyet oly hitközségi tag, akinek neje saját haját viseli,

d) mely szerint a hitközségi vezetőség köteles a nagyváradi főrabbi urat ismételt felkérni arra, hogy foglalja el a szatmári rabbiságot.

e) mely szerint a hitközség és a Freund-párt között fennálló ellentéték elintézése Dintóra utján kell végbe menjen, melynek összeállítása felett Önök rendelkeznek,

f) mely szerint a hitközségi vezetőség a Freund-párt által megnevezendő kilenc tagot köteles a képviselőtestületbe felvenni,

g) mely szerint az előírt feltételek nemteljesítése esetére a 706/1930. sz. orsz. választmányi határozat értelmében végrehajtandó megtorlás fog alkalmaztatni.

Ad. 1. A szervezeti szabályzat értelmében az orsz. választmányt csakis a Központi Iroda elnöke vagy alelnöke hívhatja össze ülésre, nem pedig egy irodai tanácsos, miéртis az erre való tekintet nélkül összehívott és lefolytatott gyűlés alapszabályellenes volt és a hozott határozatok semmisségek tekintendők.

Ezenkívül az orsz. választmányi gyűlés előkészítése körül nem lettek megtartva a szervezeti szabályzat előírásai. Ugyanis eszerint a napirend tárgyat a központi választmány köteles előkészíteni. Ezen előírást most a szatmári ügyvel kapcsolatban teljesen figyelmen kívül hagyták, ami maga után kell vonja a gyűlés és az abban hozott határozatok semmisségét.

A hozott határozatokat, mint törvényteleneket annál is inkább vissza kell vonni, miután az említett alakti hibákat arra hivatott személyek megállapították és pedig hét kiváló rabbi kérte az orsz. választmányi gyűlés elhalasztását, a világi tagok egy része a gyűlés megnyitása után tiltakozott a gyűlés megtartása ellen, valamint a mi képviselőnk is kifejezte képviselőtestületünk

bhangu leiratot intézett az Irodához, amelyen megbélyegzi illetéktelen beavatkozását egy olyan ügyben, amelyet a miniszter döntésével véglegesített és amely egyáltalán nem vallási, hanem kizárólag közigazgatási hatáskörbe tartozó hitközségi megnyilvánulás. Egyben utasította direkté a nagyváradi hitközség régi vezetőségének elnökét, Mittelmann Jakabot, hogy 30 napon belül folytassa le feltétlenül a választást, illetőleg tegyen eleget a miniszterium első utasításának.

Ismételjük, hogy kár volt az időt elfecsérelni a különböző pártok harcaival és intrikákkal. Már számtalanszor hangot adtunk ama szilárd meggyőződésünknek, hogy a hitközségi békét, csakis egyféle képen lehetne biztosítani. — Amennyiben a proporcionális választójogot életbeléptetnék, mely által lehetővé válna, hogy a hitközség összes tagjainak felfogása és akarata megnyilvánulhat a vezetésben, a számszerű paritás alapján. Még most sem volna késő ezt a választójogot megalkotni és ennek alapján a választást levezetni. Ezzel ki volna véve a méregfoga az éles harcoknak és tisztán megmutatná, hogy kiknek kezében akarja letenni a váradi zsidóság a hitközség vezetésének nehéz gondjait.

tiltakozását, miután nézelünk szerint az ide kiküldött rabbi és világi tagok a szatmári kérdést nemrégiben teljesen és pedig mindkét fél megelégedésére likvidálták és így a kérdés meg lett oldva.

További alakti hibát jelentett egyrészt a napirend tárgyának megállapítása, másrészt az e tárgytól való eltérés és oly határozatok meghozása, amelyek nem voltak azonosak a napirenddel.

Ugyanis napirendre tűzték ki egy szatmári párt azon kérése feletti tárgyalást, hogy a szatmári hitközség „al pi Tora” megosztassék. Azonban e tárgyat a törvény figyelmen kívül hagyásával tűzték napirendre, amennyiben a kultusz törvény nem ismer és nem ismeri el valamely hitközség megosztását és két orthodox hitközség nem létezhetik egy városban. Ahelyett azonban, hogy az orsz. választmány megállapította volna e kérelem törvénytelenességét és a kérvényezőket ilyen indokból elutasította volna, tárgyalt a rabbi-kérdést, az alapszabály-módosítás kérdését és a hitközség és a Freund párt közötti ellentéték kérdését, csupa olyan kérdést, amely nem szerepelt napirenden, nem is volt előkészítve és nekünk nem adatott alkalom arra, hogy hitközségünk érdekeit komoly előmunkálat árán megvédhessük.

E más tárgyakra való teljesen törvénytelen átmenet, egyike volt a szervezeti szabályzat ellen elkövetett legsúlyosabb kihágásoknak, amennyiben a 3-ik § g) pontja kifejezetten előírja, hogy a rendkívüli választmányi gyűléseken nem szabad más egyebet tárgyalni, mint amely végett a rendkívüli gyűlés egybehívott.

Mind ezek után azonban a nekünk beküldött jegyzőkönyvi kivonaltól nincs módunkban megállapítani, hogy tiltakozásunk felvéletelt-e a jegyzőkönyvbe?

Ad 2. a) Az orsz. választmány nem volt arra jogosítva, hogy konstatalja, vajjon a nagyváradi főrabbi ur lemondott-e a szatmári rabbiságról vagy sem, miután az ügy nem tartozik az ő hatáskörébe. Ha e kérdésben annak dacára, hogy a főrabbi ur írásban lemondott, mégis vita merült fel közte vagy hívei és a hitközség között, e vita elintézését egy külföldi választott bíróság döntése alá kellett volna bocsátani, miután a központi irodai alelnök ur személyében és a központi irodai elnök ur mint egyuttal működő főrabbi személyében fennálló összeférhetlenség miatt sem a Központi Iroda, sem az Orsz. Választmány nem játszhatnak szerepet. Ezenkívül e határozat az újabb szervezeti szabályzat 3-ik §-ának c) pontjával ellenkezik, miután a szatmári rabbi-kérdés nem tekinthető olyanak, mint

amely az egész erdélyi orthodox zsidóság egyetemes érdekeit érintené.

Itt meg kell állapítanunk, hogy milyen szomorú a mi helyzetünk, amikor a Központi Iroda és Orsz. Választmány ahelyett, hogy helyre állítaná a békét, a béke helyreállítását a legkirívóbb taktikai hibák alkalmazásával ugyszólván meghusitja. Hitközségünk egy rabbi-kérdés miatt, amelyet nem lehet befejezni, öt év óta a leghallatlanabb erkölcsi és anyagi nyomásnak van kitéve. Ha a Központi Iroda egyszer már a szatmári kérdéssel kíván foglalkozni, tudnia kellett volna, hogy sokkal fontosabb kérdések várnak elintézésre, semmint azok, amelyeket előráncigált és amelyek arra alkalmasak, hogy az ellentéteket még jobban kiélezzék olyan időben, amikor mi zsidók annyira kritikus napokon megyünk keresztül.

Ad. 2. b) Nem állott az orsz. választmány hatáskörében a hitközséget alapszabálymódosításra kényszeríteni, amennyiben először is az orsz. választmány a 3-ik § c) pontja értelmében csakis az erdélyi orthodox zsidóság egyetemes kérdéseiben foglalhat állást, ellenben nem rendelhet el olyasmit, ami egyes hitközségek autonómiáját sértené és ami a hitközség szerkezetét az 1871. évi szervezeti szabályzat 1—2. §-aira és a hitközségi alapszabályokra való tekintet nélkül, askenázi zsidók meglevő jogainak a szefárdok javára történő elvonása révén megváltoztatná, más részről azonban a hitközség vezetőségének előírja, hogy az olyan alapszabálymódosítást 30 nap alatt hagyassa jóvá a miniszteriummal, amelyet még a miniszterium sem hagyhat helyben anélkül, hogy ne sértené meg ezzel az alkotmánytörvényt.

Ad 2. c) Az orsz. választmánynak nem áll jogában egyes hitközségi tagok meglevő jogait csorbítani, amint hogy egyáltalán a létező szervezeti szabályzat alapján egyellen hitközségnek sem írhatja elő az alapszabályokat, miután ehhez mindenekelőtt a szervezeti szabályzat megváltoztatása volna nélkülözhetetlenül szükséges. Az említett követelés illusztrálására hangsúlyoznunk kell, hogy az orsz. választmány tagjai között a múltban is voltak és jelenleg is vannak olyanok, akiknek feleségei saját hajukat hordják.

Ad 2 d) Nem tartozik az orsz. választmány hatáskörébe az, hogy előírja egy hitközségnek, hogy milyen uton-módon nyerjen meg a maga számára egy főrabbit. A hitközség autonóm testület, amelyet nem szabad az orsz. választmány gondnoksága alá helyezni. De ez a határozat a szervezeti szabályzattal és a hitközségi alapszabályokkal is ellentétben van.

Ad 2. e) Miután a Központi Iroda alelnöke, Freund Chaim ur egyben a Freund-párt vezetője is, a hitközség és a párt között esetleg felmerülő vitás kérdésekben az erdélyi Központi Iroda és orsz. választmány nem lehet kezdeményező fél és különösen nem léphet fel a bíró szerepében. Ennek folytán az ellenfeleknek egy külföldi jury bíráskodását kell elfogadniuk.

Ad 2. f) Az orsz. választmányának hatásköre nem terjed ki arra, hogy hitközségünk vezetőségének megtagadja, misz-rin' a Freund-párt 9 tagját a képviselőtestületbe felvegye. Hitközségünk annál kevésbé kényszeríthető erre, mert e parancsnak a teljesítése is alapszabályellenes volna, már pedig alapszabályellenes ténykedést még hatalmi szóra sem lehet elkövetni.

Ad 2 g) Az orsz. választmány nem volt jogosítva, hogy a diktálta feltételek nem teljesítése esetére szankciók igénybevétele helyezze kilátásba, mert eltekintve attól, hogy a feltételek önmagukban véve is illegálisak, az orsz. választmány egy külföldi jury ítéletmondása előtt nem emlegetheti a szankciókat. A kilátásba helyezett szankció alapszabályellenes és azon körülmény, hogy az orsz. választmány állítólag önmaga és előre ítéletet hozott volna, melynek végrehajtójául a panaszos felet jelölte volna meg és az elégtétel módozatául a hitközség anarchizálásának engedélyezését helyezte volna kilátásba, csak azt bizonyította volna, hogy most újból belátás és felelősségérzet nélkül eskarnak eljárni hitközségünk ellen. Mi azonban nem tudjuk elhinni és nem is szabad elhinnünk, hogy így állunk és inkább adunk hitelt annak a hírnök, mely szerint a velünk közölt határozatok tényleg sohasem lettek meghozva és hogy mi tulajdonképpen hamis másolat birtokába jutottunk.

Az illegális határozatok beláthatatlan következményeiert mi ugy a tisztelt központi irodát, valamint az országos választmányt is előre ugy erkölcsi mint anyagi szempontból felelőssé tesszük és oly esetben, hogyha nem vonják vissza és nem semmisítetik meg a határozatokat, mi ugy a központi irodát mint az országos választmányi külföldi dintóra elé hívjuk.

Satu-Mare, 1933. augusztus 16.

Tisztelettel:

Guth Sándor s. k. hitk. elnök.

HETI GLOSSZÁK

A prágai makabbiada

Dr Rosenfeld Alexander, a Makabbi világszervezet elnöke bejárta Románia összes nagyobb zsidó centrumait és felvette a személyes érintkezés fonalát az egyes zsidó városok sport és cionista vezetőkkel. Járt Erdélyben is, mielőtt kiment volna Prágába. Utolsó stációja Nagyvárad volt. Alkalmunk volt beszélni ezzel a nagy tudású zsidó vezérrel, aki oly szempontokat hangsúlyozott, melyek igazán respektábilisak. Dr Rosenfeld ismeri alaposan a zsidóság helyzetét. Hiszen többször beutazta az egész világot és annak főképpen zsidók által lakott részeit. Ismeri a new-yorki Bronx-ot, a délafrikai zsidó mentalitást, otthonos varsó gettoiban éppen úgy, mint ahogy otthon van, a szó legszorosabb értelmében, Tel-Aviv sétányain.

Új szempont volt, amit hangsúlyozott az, hogy a sporton keresztül olyan zsidó és nem zsidó publikumot lehet megnyerni a zsidó országépítésnek, amely eddig távol állott tőle. Érdekesen beszélt arról, hogy az új zsidó ifjúság, mely már az új haza ege alatt pillantotta meg a napvilágot, milyen erős, milyen edzett és mennyire lelkesedik a sportért. És egy új államiségnek, szüksége van, erős edzett, sportban is kiváló emberekre. Mert kell erős karjuk, ahhoz, hogy ellenségeink, ne csak szellemi hanem testi fölényünket is érezzék. Kell az edzett zsidó ifjúság ott Palesztinában, de nem kevésbé kell mindenütt, a gálut országaiiban. Ma már idejémulta és csődöt mondott, a gettomentális, mely a meghunyászkodásban találta a legjobb védekezési módszerét. Ma talán végeredményben mindegy: de azért mégis jobb, sokkalta jobb, ezerszerre jobb, ha erősen edzetten állunk a támadások pergőtüzében. Beszélt még arról, hogy Lord Melchett a tel-avivi makabbiádon lett a zsidó ügyek lelkes felkarolója. Mint angol sportsman ment oda és mint a zsidó ujjáépítés bajnoka távozott. Beszélt az 1935 évi újabb palesztinai zsidó világolimpiászról és lelkes szavakkal ecsetelte a prágai most kezdődő olimpiász nagy propagandisztikus erejét. Itt csak 14 ország zsidó atlétái jön-

Fogakat pénzért kaphat

-de soha
a sajátjait!

Ezért:
Harc a veszélyes fogkö ellen!

Fogai egészségesekeknek tünnek... de vajjon azok-e a valóságban? Mert a fogkö — mely sok fogbetegség oka — láthatatlanul rakódik le a fogak mögött! E bajtól menti meg Önt a Kalodont-al való rendszeres fogtisztítás. Csak a Kalodont tartalmazza a Dr. Bräunlich féle sulfurizinoleatot, mely a fogkö hatásos és tudományosan elismert ellenszere. Ezért: tisztítsák fogait reggel és este Kalodont-al!

nek majd össze, de ez is nagy vívmány, ha meggondoljuk, hogy a zsidó tömegek egy nagy része, még mindig averzióval viseltetik a sport eszméje iránt. Ezt lassu és kitartó munkával ki kell nevelni belőlük és minden testedés iránt lelkesülő tömeget kell az ujjáépítés munkájába állítani. Beszélt még meggyőzően a Kfar Makabi-ról, a zsidó sportolók most építendő falujáról, mely tréninghelye lesz a világ összes zsidó atlétáinak és a sportban kiüregedett zsidó sportemberek nyugodt munkahelye. Ennek az eszmének is lelkes propagandát csinált dr

Rosenberg, kinél jó kezekben van e fontos munka további menete.

Demoralizáció

Arra talán nem is gondolnak a különböző hitközségekben szembenálló felek, (elég szomorú, hogy itt tartunk), hogy vannak úgynevezett jóindulatú, „semleges” emberek, a hitközségekben, akik nem vesznek részt a pártharcokban, mert sem érdekkörük, sem temperamentumuk nem kívánja, hogy aktíve résztvegyenek, a különböző harcokban. Nekik nem klubjuk, kártyájuk, kaszinójuk, kávé-

A harmadik birodalom bemutatkozik

Németország a barnainges terror alatt

Írta: Ernst Testis. Fordította: Révész Gyula.

A nemzetiszocialista párt 1919-ben Hitler által kiadott 25 pontból álló programjának ma is érvényben lévő 4. pontja a következő: „Csak az lehet állampolgár, aki néptárs. Zsidó nem lehet néptárs.”

Dr Goebbels, jelenlegi „népfevilágosítási miniszter szavai”: Természetesen a zsidó is ember. Ezt senki sem vonja kétségbe. De a poloska is egy állat — csak nem kellemes. És mivel a poloska nem egy kellemes állat, nekünk és lelkiismeretünknek nem lehet kötelessége óvni és védeni azt, garázdálkodni hagyni és így módot nyújtani ezáltal arra, hogy csipjen és kínozzon és a vérünket szívja, hanem ártalmatlanná kell tennünk.

Ugyanez a helyzet a zsidókkal szemben...

II.

„Juda verrecke“

A hírhedt zsidó bojkott napján mindenütt egyenruhás náciakat lehetett látni a zsidó üzletek előtt, az övükben revolverrel, egyik lábuk az üzlet küszöbén, hogy az odaváló belépést megakadályozzák. Módomban volt sok esetet megfigyelni, amikor a vevőket erőszakkal és tetlegességgel akadályozták meg a belépésben, vagy gorombasággal űzték el a küszöbről.

Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy a náci ifjúságnak ez az arcpirító tevékenysége csak a hivatalos bojkott-napon kezdődött. Már egy héttel előbb is csoportosan álltak az uniformisba öltözött náciak a zsidó áruházak előtt és a vevőket így invitálták befelé: „Tessék belépni, erre vezet az út

Palesztinába!” Sok kirakablakot betettek. Különösen a Ka-De-We kirakatai előtt jelentek meg igen hamar a rohamosztágosok „Zsidónál ne vásárolj.” táblával. De majdnem ugyanígy történt a Kurfürstendamni Rosenheim féle bőrúru, a délberlini Tietz, Kaarstadt és még több nagy áruház előtt.

Berlin legkülönbözőbb negyedeiben szinte napról napra több zsidókinézésű embert vertek meg, gyakoriak voltak a súlyos sérülések is. Azlán a rendőrség összeszedte ezeket a vérükben fekvő embereket és a kórházba szállította őket. És senki sem háborodott fel ezek miatt a felháborító esetek miatt és senki sem nyomozott utánuk.

A bojkott napján megkísértem bemenni egy drogériába, amely előtt az uniformis náci állt.

— Ide nem lehet bemenni! — mondta durván.

— Külföldi! — válaszoltam és felmutattam az utleveletemet. Így beengedett a náci. Egy rendőr ott állt a közelben és nézte az esetet. Kijövetkor megkérdeztem, hogy a bojkottnál erőszakos közbelépés meg van-e engedve? — Nem! — válaszolta határozottan — nincs erőszak megengedve, de nekünk nem szabad beleavatkoznunk.

Egy barátom, szintén külföldi, kevesebb szerencsével járt, mint én. A Rosenthal uccai Wertheim-áruházba akart menni. Az ajtónál több náci állt és durván félrelökték. Sőt, az egyikük utána sietett és gummibotjával hátulról kétszer fejbevágtá, miközben szidalmazta: „Átkozott kutya, te, döggölj meg!”

Barátomat csak gyors lábai mentették meg a továbbiaktól.

Némely üzletre a következő feliratokat

ragasztották: „Itt a bevásárlás életveszélyes!” A vásárcsarnokokban a zsidó standokat bezárák és nagy táblák kiakasztásával jelezték, hogy tulajdonosuk zsidó. Egy helyen a plakát alatt a következő megjegyzést olvastam: „Ezen üzlet zsidó tulajdonosa felelős e plakát épségéért. A plakátnak jól láthatóan és sértetlenül kell maradnia!”

De előfordultak egész furcsa esetek is. Így például az egyik trafikban, amelyben én — mint külföldi — nyugodtan vásárolhattam, egyébként tilos volt cigarettát venni és ennek a tilalomnak négy rohamosztágos szerzett érvényt, akik az ajtó előtt elzavartak mindenkit, aki nem tudott külföldi utlevelet felmutatni. Ennek a tulajdonosa kérte tőlem, rámutatva a vele szemben lévő trafikra: „Látja azt a trafikot ott szemben? Az előtt senki sem áll ór, bár annak a tulajdonosa is zsidó. De az egy lengyel, külföldi. Hitlernek csak a német zsidó fáj. Vagy legalább is, máshoz nem mer hozzányulni. Az én üzletem harminc éve áll itt, az övé csak nyolc éve. Mégis nálam tilos vásárolni, nála szabad. Persze, őt a követtség megvédi a bojkott elől.”

Igen, valahogy ez jellemzi az egészet. Amit ez az egyszerű, cigaretták közt megöregedett ember mond. Hogy a Führer csak azt meri ütni, akinél nem kell félnie, hogy visszaütk.

De volt a bojkott-napon egy nagyon érdekes tapasztalatom. Hallottam, amint a munkásnegyedek asszonyai — nem egynek közülük horogkeresztet a ruhájába tűzve! — örömmel mesélték egymásnak, hogy az előző napon a Wertheim-áruházban, Berlin legnagyobb, zsidó kézen lévő áruházában, minden szükséges élelmiszert összevásároltak, hogy a bojkott napján ne kelljen más-

házuk, sportpályájuk, mozijuk és bikaviadali arénájuk — a hitközség. Ezek az emberek kezdetben fejcsoválással, azután egy-egy indulatos szóval adták kifejezését, Szatmáron úgy, mint Nagyváradon, Kolozsváron, úgy, mint a többi helyeken, ama nézetüknek, hogy áldás nem fakadhat ebből a tulzottan éles belső harcokból.

Az a harc, mely az érdeklődés fokozását jelenti a zsidó közéletben, olyan mint a betegnek a morfium injekció. Meggyorsítja az életfunkciókat, a szív jobban és ütemesebben dobog. Igaz, hogy később meg van ennek a reakciója is. De ezek az ugynevezett „injekciók”, melyeknek finom nyelven nevezzük a harcokat, most olyan bő doziskban kerül a zsidó közéletbe, hogyha így adagolják tovább — halálos dózis is lehet belőle. Ez már túl sok a semleges jóindulatu szemlélőknek. Azoknak, akiknek eddig valami magasabb piedesztált, erkölcsi főkét jelentett a hitközség. Ezek az emberek, ma már túl vannak, a jóindulatu fejcsováláson, túl vannak az indulatosabb szavakon — ezek az emberek ma már undorral vannak eltelve a veszekedőkkel szemben és a hitközségből való kilépéssel fenyegetőznek. Elég volt nekik! Szerencsére kevesen vannak még. De ezzel szemben rendkívül sokan vannak, akik kivonják magukat végleg a kötelezettség teljesítés alól. Arra való hivatkozással, hogy nem tudják, kik az urak a hitközségeknél, kik lesznek az urak — nem fizetnek adót, nem járulnak adományokkal a Tóra elé.

Destruálva lett a hitközség tekintélye, ma már ebek harmincadjára került a nimbusz, mely körülvette évtizedekig ezt a szép intézményt, mely végeredményben, az államot jelentette, a zsidó államot, minden egyes zsidó közületben. És, ahogy nem fizetnek adót és nem teljesítenek közzolgáltatásokat olyan országokban, ahol állandóan kormányválság van, ahol forradalmi mozgalmak nyugtalanítják a békés konszolidációs munka ütemét, ugyanúgy a hitközségekben is felborul a jogrend, megszakad a folytonosság, nem fizetnek és nem teljesítenek, semmiféle kötelezettséget.

Ide vezet a sok harc és a nyilvánosság előtt lezajló kakasviadal. Az áldozat a hitközség maga és ebben bűnös minden frakció és minden egyes harcos vezér és katona.

hova menniük vásárolni. Mert az áruházban minden olcsóbb és a kisemberek költségvetésében ez a fontos tétel. Szemtanuja voltam egy másik jelenetnek, amit érdekesnek tartok lerögzíteni. A Wertheim-áruház előtt történt. Egy munkás alkudozik a náciőrökkel, hogy engedjék be. Egy bicikli pumpát akar venni. Az örök nem engedik. Végül a munkás a következőket mondja:

— Nézzék, én is hitlerista vagyok. Párttag. Itt a pártigazolványom. Nekem egy bicikli pumpa kell. Azt ennél a zsidónál pont a fele áron kapom meg, mint máshol. Itt két márka negyven, másutt négy márka nyolcvan. Megveszem itt és az így megta- karított keltőnegyven felét a pártpénztárba adom. A párt is jól jár, egy párttag is jól jár. Ezért mondom, hogy engedjenek be.

Hogy mi lett a vita vége, a pártpénztár, vagy a pártelv járt-e jól, azt nem tudom, mert engem közben egy tulbuzgó S. A. legény néhány barátságos káromkodással arrébb zavart.

... Érdekes, hogy a zsidó bojkott megbízott vezetője, Julius Streicher régi zsidógyűlölő és a náciák nürnbergi főpapja. Hosszu idő óta specializálta magát a zsidó ellenes heccек rendezésében. De bizony nem mindig volt a vezér kedveltje. Néhány évvel ezelőtt egy érdekes röpiratot adott ki: „Miből él Hitler?” címen, amelyet azonban időközben teljesen bevontak a forgalomból. Ebben néhány lélekemelő felfedezésről lehetett olvasni, többek közt olyanokat is, hogy Hitler zsidóktól is kap pénzt.

Néhány apróság a zsidóüldözésekről:

A bojkott napjának halálos áldozata Schumm jegyző, akit Kielben, a börtönben agyonlőttek a benyomuló náciak, mert egy

Dr. Emil Margulies
(Prága):

A cionizmus Herzl számára egy meg-
rázó élmény volt, amelyet Páris utcáin élt
keresztül, amidőn „Pusztuljanak a zsidók”
jelszavak töltötték meg a francia levegőt.
Herzl ekkor ébredt rá és ismerte fel az
asszimiláció összeomlását.

Ugyanezt éljük még ma is, midőn a
zsidóság százezrei, akik megoldást láttak az
asszimilációban, borzasztó megrázkódtatá-
son mennek keresztül. Ők is megértik már
a cionizmust és élménynyé válik számukra
a felismerés.

Itt élnek mellettünk azonban nemzedé-
kek, amelyek számára a cionizmus többé
már nem élmény, hanem természetes és
megszokott valóság.

De vannak közöttünk csoportok, amelyek
a német eseményekkel kapcsolatban az ül-
dőzött munkásosztályt és az üldözött zsidó-
ságot együvértartozónak nevezik, de egy szót
sem ejtenek a zsidó nép válságának sors-
döntő óráiról.

Vannak csoportok, akik a mai időket
alkalmasnak tartják, fanatikus karnevál-puc-
csokra, és már 20 évre előre számítgatják
az ország jövődó helyzetét, de tekintetet
sem vetnek a jelenre és a zsidó nép mai
helyzetére.

És ez a csoport úgy megy a konferen-
ciára, hogy a „Németországi zsidóság sor-
sá”ról egyetlen szó sincs a programjában.
Miért?

Vajon a németországi zsidóság sorsa,
csak 550.000 ember sorsa-e akik véletlenül
zsidók is? Egy fillantropiai kérdés mind-
össze? Nem e a zsidó nép speciális sorsa?

Már évek óta küzdünk azok ellen, akik
le akarják szükíteni a cionizmust azzal a
szisztematikus módszerrel, hogy bagatelizál-
ják a galuth problémát és ennek eszmevilágát.

Leszükítik azzal, hogy lemondanak a
cionista eszmének magjáról: hogy abból a
kisebbségből, amely mindenütt az egész
világon kisebbségi sorsban él, egy többsé-
get alkossanak, saját zsidó országában,
többséget számban és öntudatban egyaránt!

Leszükítik azzal, hogy lemondanak a
népkisebbségi jogokról, a hallgatás és a
görnyedés politikájával. Ezek a kishitű em-
berek, cionisták és nemcionisták egyaránt

szóváltás alkalmából állítólag megölt egy
rohamosztágot. Az eset hivatalos megvilá-
gítása a következő:

Schumm jegyző a bojkott napján ér-
kezett Kielbe, huga esküvőjére és apjának
butorüzetébe akart menni. A bojkottör meg-
akadályozta, hogy az üzletbe mehessen. A
vitára kijött az öreg Schumm is, akit a
bojkottör azonnal szidni és káromolni kez-
dett. A fiu apja védelmére kelt. Miközben a
szóharc egyre élesedett, több náci csődült
össze. A hivatalos jelentés szerint a fiatal
Schumm ekkor revolvert rántott és a boj-
kottörre lőtt, aki holtan esett össze. Schum-
mot a börtönbe vitték és a náciak agyon-
lőtték.

Az eset azonban valójában nem ilyen
egyszerű. A szemtanúk állítása szerint nem
egy, hanem több lövés hangzott el és
Schumnál nem is volt fegyver. Ezt oly
határozottan állították, hogy a centumpárti
„Germania” nyíltan fel is tette a kérdést:
„Ki lőtt?” A hivatalos vizsgálat azonban
megállapította, hogy: „A rohamosztágosok
oly mérvű felháborodása, hogy az Schumm
jegyző életébe került, teljesen érthető, ami-
kor egy bajtársuk gyilkosával álltak szem-
ben...”

Március első napjaiban Chemnitzben
letartóztatták Fuchs főrabbit.

Dr August Levy-Mayert, a müncheni
Pinakothek igazgatóját letartóztatták.

Dr Sinzheimer, a legnagyobb német
jogászok egyikét, a modern német munka-
törvény egyik megalkotóját letartóztatták.

Három világhírű ember.

A letartóztatás egyetlen oka: zsidók
és kiválóak mertek lenni.

Szinte humoros:

A kölni opera karmestere, Schmidt-

Uj feladatok előtt

folytonosan csak azt a tanácsot képesek
számunkra adni, hogy maradjunk csendben
és ne vonjuk magunkra a világ figyelmét.
És ezek között vannak Normann Bentwich
és Leonard Stein, Weizmann legközelebbi
munkatársai is.

A Bernheim petíció harca azonban a
zsidó nép harca is volt egyuttal, amelyet a
zsidó nép nevében vezettek, az egész világ
nyilvánosságának és közvéleményének rész-
vételével. Egy egyenjogusított nép harca
amely tudatában van jogos igényeinek, de
nincs módjában, hogy azokat megvédel-
mezze. És talán veszendőbe ment volna-e
ez a harc? Talán hamisnak bizonyult-e ez
az út? Ez az út eredményes volt. És ezt
tudomásul kell vennie a cionista szerveze-
nek és cionista kongresszusnak is. Tudomá-
sul kell vennie, hogy a német zsidóság ka-
tasztrófája a galuth országainak problémája,
és harcaival nemzetközi fórumok elé tarlo-
zik — és hogy központi kérdését kell al-
kotnia egy cionista kongresszusnak, amely
hivatásának tudatában van.

És a németországi kérdés emigráns
problémája még azt is el kell ismertesse a
kongresszussal, hogy a palesztinai mandá-
tum betöltésének mai módusa, a mandátum
nemteljesítésével egyenlő. Hogy a mai ka-
tasztrófa követelményei egészen más meg-
világításba helyezik a Palesztina-mandátumot
és egészen új dimenziókat nyit meg, ame-
lyek természetesen gyökeresen más megol-
dásokat követelnek.

Mert a német zsidóság problémája
nemcsak zsidó probléma, hanem amint azt
mi a Népszövetség előtt a Bernheim petí-
ciónál is kijelentettük, az egész civilizált
emberiség problémája, az egész Európa,
az európai béke és közgazdaság problémája.

A Bernheim petíció csak kezdet volt.
Az első kis állomás. De ez erőt kell adjon
számunkra. Erőt és bátorságot, hogy ráesz-
méljünk jogainkra. Hogy felismerjük, hogy
vannak még utak. De még mindig előttünk
állanak a legnagyobb feladatok: A cionista
szervezetet a zsidó nép legitím képviselő-
jévé kell alakítani.

Véleményem szerint ez a XVIII-ik cio-
nista kongresszus feladata és hivatása.

Scherz, nem panaszkodhat a náciuralomra
Ő dirigálhat Némethonban, nem úgy, mint
Bruno Walter. Egyszer, amikor a pódiumra
lépett, hogy a Fidelis előadást levezesse,
hatalmas füttykoncert fogadta. De Schmidt-
Scherz nem veszté el fejét, hátrafordul a
közönség felé és kiáltva biztosítja a fütty-
lőket: „Tévedés, hölgyeim és uraim! Nem
vagyok zsidó!” Ezután az előadás minden
további nélkül megkezdődhetett.

Dr Theodor Lewald méltóságos urnak,
a Reichstag testnevelési főmegbízottjának a
testnevelési tanácsban elfoglalt elnöki tisz-
téről a Berlinben összehívott rendkívüli ülés-
sen le kellett mondania. Dr Lewaldnak, aki
a német sportéletben igen előkelő szerepet
vitt, azért kellett háttérbe vonulnia, mert ki-
sült, hogy nagyanyjának apja zsidó szár-
mazású volt és csak 1805-ben tért át a
keresztény vallásra.

Tessék nevetni!

Ezt már igazán nem lehet komolyan
venni!

Professzor Zondeket, a berlini városi
kórház főorvosát, éppen, amikor konzultá-
ciót tartott, több orvostársával együtt ki-
verték a kórházból. Az egyiket, a sebészt,
a műtőasztaltól cipelték el, a beteg ott-
maradt felvágott hassal. Mire másik se-
bész kerítették, a beteg elvérzett.

Professzor Izrael, a világhírű uroló-
gust, egy berlini szanatórium vezetőjét, aki
a vesebajok gyógyítása terén úttörő mun-
kát végzett, olyannyira, hogy a berlini egye-
tem tiszteletbeli tanárává választotta, min-
den további megokolás nélkül letartóztatták.
A tudós, aki jelenleg is börtönben ül, da-
cára, hogy politikával sohasem foglalkozott,
hetven éves.

Pokoli mézárslást készít elő Hitler Németországban

Akik azt hitték, hogy Németországban a zsidóüldözések lassan konszolidálódnak és a Hitler-kormány belátja, hogy nem lehet modern gazdaság-politikát véres antiszemita kilengésekkel helyettesíteni, azok — súlyosan csalódtak. Azon a lejtőn, amelyre Hitler rálépett és rátaszította a nemzetiszocializmus hadseregét is — csak lefelé visz az út. Mert hiába torzysodnak Németország elé a bel- és külpolitikai elmentések, nehézségek és problémák fantasztikus méretű gulái, — Hitler nem tudja és nem akarja ezeket meglátni és kikerülhetetlen megsemmisülését fokozott zsidóüldözéssel, sorozatos mézárslásokkal akarja kitolni, bekövetkezését késleltetni, megoldani.

Épen ezért soha nem vártak még a történelem folyamán olyan megpróbáltatások a zsidóság számára, mint az elkövetkező napokban és hónapokban a német zsidóságra várnak. Hitler Németországában százezres zsidó gyilkosságot készít elő! Olyan pogromot, amely már nem csak az egyesek ellen, hanem az egész német zsidóság ellen fog irányulni. Az elkövetkező véres színjáték azonban nemcsak a német történelem és a német nép becsületét fogja véresre fröcskölni, de foltot tesz az egész európai civilizáció és kultúra képviselőire is. Mert nemcsak az a gyilkos, aki bemártja áldozatába a halálos pengét, hanem az is, aki némán szemléli ezt és nem akadályozza meg a véres tettet, amidőn ez módjában állana. Ha pedig az európai kultúrnemzetek némán fogják tűrni, hogy Hitler vértengerré változtassa át Németországot és ezt a tengert a zsidó életék száz-ezrei töltse ki, akkor bűnös lesz az európai kultúra is — és nem törölheti le semmi sem lelkiismeretéről, a gyilkosság vádját.

Elmúltak most már az elméleti fejtegetések órái. Elmúltak azok az idők, amidőn még a várakozás álláspontjára helyezkedhettünk. Nincsenek előttünk utak, amelyek közül választhatunk. Csak egyetlen út van és ez az azonnali tett, az azonnali cselekedet.

A Népszövetséghez kiáltunk, amely az emberi jogok védelmére alakult. A haladás, a szellem és a kultúra őriásaihoz kiáltunk. Mindenkihez, akinek még él az emberi lel-

kiismerete és nem pusztult el benne a humanizmus szikrája. Fogjanak össze és seperjék el a föld színéről Hitlert és a nemzetiszocializmus uralmát. Tegyenek akármit, csak segítsenek a német zsidóság százezreire, akik az éhhalál küszöbén és egy főmegvívengés előestéjén állanak.

Folytatni kell a német áruk bojkottját, de ma már ez nem elegendő eszköz, nem kielégítő fegyver Hitler barbarizmusa ellen. Sokkal szívósabb és hatékonyabb fegyverekre is szükségünk van, hogy megmentjük a német zsidóság már már agóniába fuló életét. Minden zsidó készüljön fel arra, hogy a legnagyobb áldozatot is meghozza német testvéreink sorsáért, mely a mi sorsunk is. Mert az antiszemitizmus pusztító fekélye nálunk sem ismeretlen és már sokszor izgalomba hozta az ország zsidóságának széles tömegeit. Már pusztított itt is, már elhíntette itt is magvait...

Egyetlen kiút van még talán. Ha a Népszövetség komolyan veszi hivatását, az emberi jogokért való céljait és megteszi a rendelkezésére álló szankciókat Németországgal szemben. A világ nagy kultúrnemzeteinek szellemi reprezentánsai ezt pedig ki kell kényszerítsék a népek szövetségének fórumától.

Két levél, mely többet beszél, mint száz nyilatkozat

A bécsi „Neue Welt” közli az alábbi leveleket, amelyek birókába jutottak. Az első levelet egy keresztény német polgár írja az apjához külföldi utja alkalmával:

Kedves Apám!

Ezt az alkalmat ragadom meg, hogy irjak Neked, mert Berlinből nem lett volna bátorságom elküldeni ezt a levelet. Azok a rémhírek, amelyet a külföldi lapok a németországi állapotokról írnak, sajnos, csak kis töredékei a valóságnak. A viszonyok iroltatosak. Minden elégedetlenséget — és az ilyenek nem ritkák — az SA. és SS. emberek vérbe folytának. Ezek a horogkeresztes hordák, amelyek elszánt gazfickókból vannak összeállítva, a legszörnyetesebb középkori állapotokat teremtetik meg Németországban.

Maguk a nemzetgazdászok is örültségnek minősítik a kormány gazdasági politikáját. A birodalom összeomlása elkerülhetetlen. A nemzetiszocialisták olyan zsidó pogromot készítenek elő, amelyet a világtörténelem még nem tapasztalt és ennek a pogromnak borzalmai

elleni folyadékot, minden éneket eljátszó szájharmonikát, nyakkendő kötő gépeket és százféle hasonló találmányt árusítanak.

Bick Nóte két zlotiért a következő cikkeket vásárolja: szappant tintafolt ellen, egy szórakoztató harmónikát és egy nyakkendő kötő gépet, majd a hamis kétzlotissal fizet és gyorsan eltűnik.

Ottthon az összes patentek csüörtőköt mondának: A szappan nem akar tintafoltokat eltüntetni, a harmónika nem akar játszani, a nyakkendő-gép nem akar működni. Bick Nóte reszket az izgatottságtól:

„Az a semmirevaló, hogy vinné el a...! Svindler, senkiházi, csaló! Hogy sülyedne el a földbe!”

Ezzel egyidejűleg a találmánykereskedő, kezében tartja a hamis kétzlotist és rémesen átkozódik:

„Hogy égne, mint egy fáklya, az a gazember! Hamis pénzt akasztott rám... Már most jó volna tudni rajta!...”

Átellenben a sarkon egy zsidó asszony-ság egy székér gyümölcsös álldogál. A találmánykereskedő hamar vesz egy kiló szilvát, fizet a hamis kétzlotissal és villámgyorsan tovább áll. Alig kapja azonban ottthon az első szem szilvát a szájába, gyorsan kiköpi és ingerülten elkezdi káromkodni:

„Tolvaj! Rothadt szilvát árul; tesz föléje néhány jót és a többi mind szemét. Disznóság!”

Pöstyén

a világ Rheumafürdője

Román fürdővendégeknek igen olcsó általánykurák, melyekben fürdők, orvos, taxák is bennfoglaltak, nagy megtakarítást jelentenek. — Rheuma, Csuz, Ischiász és Női betegségek ellen PÖSTYÉN felülmulthatatlan.

A Román és Csehszlovák állam között létrejött devizamegállapodás folytán a Banca Naționala csekket ad ki.

Pöstyén a festőien szép Vág folyam mentén fekszik, strand, napkurák, sportok s minden egyéb szórakozást nyújt.

Felvilágosítással szolgál: Pöstyén Fürdőroda Mr. Ph. Singer László Timişoara II, Str. Şaguna No. 8. Telefon 13-54.

ember nem fogja tudni megírni. Legkésőbb szeptemberig ki fog robbanni a katasztrófa.

Egy másik levél, amely Svájcban keresztül érkezett Bécsbe a „Neue Welt” szerkesztőségéhez:

... Az Isten szerelmére tegyék figyelmessé a világot a dachau internálótábor borzalmaira. A zsidók százaai szenvedik ott a legkegyetlenebb kínzásokat, rettenő módon ütik őket és napirenden vannak a gyilkosságok. Csak az elmúlt napokban ölték meg Benárió dokort Fürthből, Goldmann Fürthből, a Kahn testvéreket Münchenből, dr Alfred Strausz Münchenből, dr Áron Bambergből, Schloss és Lehrburgert Nürnbergből. De további százaknak is ez a sorsuk. Segítsenek hát! Rázzák fel a Népszövetséget! Küldjenek gyorsan segítségel...

Egy menekült, aki nem nevezi meg magát, hogy megmentse Németországban maradt családját.

Amit egy keresztény munkás beszél...

A bécsi „Abend” közöl egyik legutóbbi számában egy interjút, amelyet egy osztrák keresztény munkással folytatott le, aki két hétig volt a neustadti internálótáborban és a napokban szökött meg onnan. A munkás többek között a következőket mondja. A táborban mintegy 2800-an vannak összezsúfolva. Természetesen főként kommunisták, szociáldemokraták, akik között rengeteg a zsidó vallású is. Ezenkívül azonban körülbelül 500 rohamosztagos is itt van internálva, akik az utóbbi időben megtagdák az engedelmisséget és elégedellenkedtek a Hitler-rezim ellen. Az internált rohamosztagosok száma napról-napra emelkedik... A mi napi munkánk katonai gyakorlatokból, tiszogatási munkálatokból és éneklésből állott. Együtt kellett énekelnünk a nemzetiszocialistákkal a hírhedt Horst-Wessel dalt, vagy más náci énekeket. Aki ezt megtagadta azt rettenetesen megkínózták. A legrettenetesebb azonban a zsidó foglyok helyzete. Amit ezeknek az embereknek el kell viselniük arról nem alkothat senki fogalmát. Azt, hogy ütök-verik őket és a fejükre horogkeresztet borotválják ki, még a legkevesebb. A nácihordák szalmazsákjait nekik kell naponta kiüríteni és újra katonásan visszahelyezni beléjük a szalmát. Ők pucolják a horogkeresztes banditák cipőit. De nem lehet elmondani azokat a válogatott kínzásokat amin a zsidóknak minden órában ke-

A visszakerült hamis 2 zlotis...

— Humoreszk —

Írta: JOSEF TUNKELLER

Üres zsebekkel lép Bick Nóte egy szép napon az utcára. Egy kapu alatt gyorsan lekete szemüveget tesz az orrára, kabátját meg félig leveti, azaz csak az egyik ujját, hogy karját mellénye alá rejthesse és így egy félkezű nyomorék látszatát kelte. Most pedig leáll a Dzika utca sarkán és szívbe-markoló hangon elkezd kiáltani!

„Adakozzatok drága zsidók, segítsetek egy vak nyomorékon, ki a világot nem látja és egyik karját a háboruban vesztette el...”

Midőn ily módon csakhamar egy zloti és kilencven garasa gyűlt össze, hirtelen Hirsch Mordecháj, a „közismeret mecénás” ér oda. Ez elveszi Bick egész aprópénzét és egy kétzlotis bankjegyet nyom a markába helyette.

Mihelyt Hirsch eltávozik, a „világtalan” és „félkezű” észrevétlenül egy közeli kapu alá siet és a bankjegyet minden oldalról vizsgálgatni kezdi.

„Hamis kétzlotis! Verje meg a szent! Nyen tolvajok! — egy vakra egy nyomorékra hamis pénzt rásózni! Tul kell adni rajta...”

A közeli muranovszki téren, egy bódében tintafoltokat eltávolító szappant, rozsdá-

Ugyanakkor a gyümölcsárusné össze-számolja napi bevételét és midőn a hamis kétzlotist megpillantja, elkezd keservesen sirni és jajgatni:

„Oh, az a vén dög. Az a csaló! Hamis kétzlotist! Hogy fulladna meg a s ilvamaggal! Te jóisten: Egy hamis kétzlotist rásózni! — No ezt még ma tovább kell adni!...”

Valahonnan előbukkan egy rendőr, mintha az égből szállott volna alá és rekedt hangon morogja:

„Adó!!!”

A gyümölcsárusné gyorsan és észrevétlenül a kezébe nyomja a hamis bankjegyet. A rendőr fürge ujjával a zsebébe csuszlatja és eltűnik az utca forgatagában.

A legközelebbi korcsmában egy pohár valódi „kilencvenhatost” rendel. A korcsmáros teljesíti kívánságát, de csak félig, mert a pohár másik fele — viz. A rendőr iszik és bedugja kezét a zsebébe: fi etni akar — ám a kétzlotinak már csak hült helye.

„Oh” morogja „máris ellopták! Zsebtolvajok banditák!”

„Neked bizony soha pénzed nem volt” gondolja magában a korcsmáros „szurkot kéne neked inni, tolvaj!...”

De mégis hangosan hozzáfűzi:

„Nem baj rendőr ur!”

Ezzel egyidejűleg a zsebtolvaj egy

A főváros
központjában.

Az erdélyi
kereskedők talál-
kozó helye.

HOTEL ESPLANADE

BUCURESTI, BULEVARDUL ACADEMIEI 8.

Tulajdonos: JACOB FRIEDMANN.

Schweizi vezetés.
Legmodernebb
komfort.

Szobaárak
150 lejtől feljebb.

resztül kell esniük. Ime egy eset, amely különösen
hű tükre a náciik kegyetlenkedéseinek.

Van a táborban egy fiatal zsidó archeologus,
akit akkor tartóztattak le, amidőn éppen Kisásziában
készült, hogy ott ásásokat végezzen, egy-zóval
egy tudós, finom és csendes zsidó ember. Ezzel
csinálták meg, hogy már az első napokban borot-
vával horogkeresztet hasítottak az arcába. Amint
azonban ez a seb begyógyult az egész hátát és
mellét teljesen teletelvtölték korogkeresztekkel, di-
rekt erre a célra tartott tussal, amelyet nem lehet
többé onnan eltávolítani, Alsó karjaira pedig ezeket
a szavakat tetoválták rá: „Juda verrecke“! A sze-
rencsétlen fiatal embert annyira összetörte a sok
kínzás és egész lényének bemocskolása, hogy el-
határozta, hogy mielőtt módját ejti öngyilkos lesz.
A náciik ezzel nem sokat törődnek és igen szívesen
adnak alkalmat rá...

Elraboltak egy zsidó ügyvédet

Berlin, Dr Ervin Rosenberget, az ismert berlini
ügyvédet a náci terrorfiúk elhurcolták. — Rosenberg
a világháború alatt végigküzdötte az összes német
frontokat és számos kitüntetésre van, ezért meg-
engedték neki, hogy újra elfoglalja állását. Amint
azonban első ízben megjelent hivatali szobájában,
nemzetiszocialisták támadtak rá és ismeretlen helyre
hurcolták el. A rokonai és családtagjai a rendőr-
séggel karöltve egy teljes napig állandóan keresték,
de nem tudták nyomára akadni. Másnap este egy
félreeső utcában eszméletlenül verve találták meg.
Lakásán súlyos külső és belső sérülésekkel bete-
gen fekszik.

Ujabb bojkott-hullám a Rajna- vidéken.

Kölni híradások szerint a Rajna-mentén újra
erős bojkott mozgalom indult meg a zsidók ellen.
A pártiszervezetek megtiltották az újságoknak, hogy
zsidóktól hirdetéseket vegyenek fel.

Göbels és a prostituáltak

A német birodalom hírhedt propaganda minisz-
tere jelentette ki egy interjú alkalmával a követ-
kezőket: „Többre becsülök egy egyszerű, becsüle-
tes prostituáltat, mint a férjzett zsidó nőt. Mert
ezek a prostituáltak legalább keresztény családból
származnak. De mit tud felmutatni egy zsidó nő?“
— kérdi Göbels. A propaganda miniszter tehát
amint a nyilatkozatából is kitűnik, különös előszer-
rettel viseltetik a keresztény prostituáltak iránt. A
nyilatkozat nem lepte meg bennünket. Szervesen
hozzátartozik a náci-vezérek mentalitásához.

Csak árják vizsgálhatnak

Az igazságügyminiszter intézkedése szerint az
egyetemeken csak az árják szabad a vizsgáztató
bizottság elé bocsájtani.

kapu aljában, ravasz szemeivel a hamis
kétzlottist vizsgálhatja:

„Rendőrnök hamis pénze legyen! Hal-
laltan láttak már ilyen csalót, ilyen gazem-
bert! Rettenetes! Hogy nyelné el a tűz!
Ezt a pénzt most valakire rá kell sózni!“

A tulsó járdán ott áll Hirsch Morde-
cháj a „közismert mecénás“. Tudniillik ma
uccai gyűjtés van szegény gyermekek ré-
szére, melyet ő szokott rendezni, ha pénzre
van szüksége...

Egy asztalnál ő maga ül. Jobbján
óriási plakát csüng. Két leánya a járókelők
után fut és virágot tűz a kabátjukra s mind
hét fia élje tartják a perselyt.

A zsebtolvaj uri gesztussal bedobja a
hamis kétzlottist és büszke léptekkel tovább
halad, de nem tudja megállani, hogy hal-
kan a következő megjegyzést ne tegye:

„Ugyis maguk zsebelik be a pénzt a
gazemberek!“

Este zárt ajtók mögött Hirsch Morda-
cháj és családja körülülnek az asztalt kiüri-
tik a perselyeket és az öreg Hirsch a pénz
számlálása közben hirtelen rábukkan a ha-
mis kétzlottisra... Minden oldalról vizsgál-
gajja, majd a közelközőket morogja halkán:

„Hm, tolvajok, rablók! Jótékony célt
szolgáló perselybe hamis pénzt dobni! Ré-
mes ezekkel az emberekkel!“

Fordította: Tóchávid.

A nürnbergi tábor tükre

A németországi internálótáborok borzalmainak
már pusztá leírása is, eleven erővel hasít az ide-
gekbe, már az is fizikai fájdalmat okoz ha el kell ol-
vasnunk a sajtójelentések szörnyű híradásait. De
nincs az az erő, amely fel tudná vázolni a német-
országi zsidóság szenvedéseinek végtelen skáláját.
A nürnbergi internálótáborban 60—70 éves zsidó
emberekkel végeztetnek a legmegházóbb szolgálá-
tokat és a legnehezebb katonai gyakorlatok végzé-
sére kényszerítik őket. A náci kancsukái és pus-
katusai gondoskodnak arról, hogy ne „szimulálás-
sának“ fáradságot a zsidó „banditák“. A kaszárnyák
egész nap a „Nieder! Auf!“ vezényszavaktól han-
gósak. Mindennapos jelenség, hogy a náci feneva-
dok az ökleikkel teljesen szétzúzzák a foglyok ar-
cait. Másoknak le kell hasalni a földre és a szá-
jukkal kitépni a burjánzó gazokat.

»Keresem a testvéreimet«

Jellemző dolog. A „Breslauer jüdischen Ge-
meindeblatt“ a fenti cím alatt állandó rovatot
vezetett be. Az eltűntek száma folytonosan növekszik
és hasábok telnek meg a kétségbeesett emberek
hirdeléseivel, akik eltűnt gyermekeik és testvéreik
nyomára akarnak bukkani.

Meggyalázták és kifosztották a manheimi zsinagógát

Az elmúlt napokban a manheimi zsinagógában
az itteni SS. náciik behatoltak és szíjjelrombolták a
templom berendezését. Feltörték a Tóraszékényt
és az összes Tóratekerceket megsemmisítették.
Számos értékes rituális kegyesert raboltak el a nem-
zetiszocialista szentségtörők.

Korhatár a zsidó ügyvédek számára

A Hitler-kormány legújabbban olyan törvényter-
vezetet készít elő, amelyben a zsidó ügyvédek szá-
mára, csak egy bizonyos korhatárig engedik meg
praxisuk kifejtését.

Esxperantó-nap Hitler Német- országában

Julius 29-én Kölnben nyílt meg a 25-ik nemzet-
közi eszperantó kongresszus. A kongresszuson 25
állam képviselői jelentek meg. Mindenesetre érde-
kes, hogy az eszperantó világszövetség büroja
éppen Németországi választotta ki a kongresszus
helyét. Tudott dolog ugyanis, hogy az eszperan-
tizmust Samenhof Ludwig lengyelországi szüle-
tési zsidó teremtette meg, aki egész életében az
emberi egyenlőségért harcolt. Az eszperantó nyel-
vet is azért teremtette meg, hogy még nyelvben
is egységessé formálja az emberiséget. Az eszper-
antó világszövetség tehát saját maga felett tört pál-
cát, amidőn a nemzeti, faji, vallási és ideológiai
üldözés hazájába tartja kongresszusát.

A boroszlói hitközség elnökét internálták

A titkos politikai rendőrség letartóztatta Rech-
nitz dr törvényszéki tanácsost, a boroszlói zsidó
hitközség igazgatótanácsának elnökét. Vele együtt a
koncentrációs táborba vitték Rosenthal Albert ke-
reskedőt. Az a bűnük, hogy Rosenthal a boroszlói
zsidó egyházközség hivatalos lapjába cikket írt a
németországi zsidók helyzetéről. A hivatalos lap
szerkesztője Rechnitz dr.

Bokszolni kényszerítették egy rabbit

Az oranienbergi internálótáborban játszódtott le
az alábbi eset, amely a tábor legedzettebb foglyait
is megrendítette. A táborban van egy rabbi aki már
az 50-ét jóval túlhaladta. Ugyanitt számos zsidó
árvagyermek is van, akiket a beelízi árvaházból
szállítottak a táborba. Egy napon a rabbit beállítot-
ták egy körbe és az árvagyermeket felszólították,
hogy jelentkezzen közülük valaki, aki bokszolni akar
a rabbival. A gyermekek közül nem jelentkezett senki.
Ekkor előparancsolták az egyik fejlett 17 éves árvát
és kényszeríteni akarták, hogy megverekedjen a
rabbival. A fiu megfogta a rabbi jobbát és benső-
ségesen megszorította. De nem bokszolt... A rabbi
kérő tekintetét vetett a náci kapitányra, aki a „já-
tékot“ rendezte és a közelköző szavakat intézte
hozzá: Vegye kérem talán tekintetbe, hogy én lelki-
pásztor vagyok... A náci bandita közbeavatott: Csak
váltól lelkipásztor, most egy disznó vagy! A játé-
kot természetesen a náciik nem akarták abbahagyni
és kijelentették, hogy az egész társaságot elkinoz-
zák, ha nem atad aki megverekedjen a rabbival és
aztán majd ők fogják elintézni a rabbit. Rövid
szünet után előállt egy fogoly, egyetlen ütessel
leterítette a rabbit. Mindeki tudta, hogy kegyelemből
teszi. Nem akarja, hogy a náciik kezébe kerüljön az
öreg rabbi és társait is meg akarta menteni az újabb
torturációtól.

A zsidó gyermekek sorsa

A londoni tiltakozás alkalmával jelentette ki
Cantebury érsek, hogy talán az egész németországi
eseményekben a legtragikusabb a zsidó gyermekek
sorsa, akik még csak most kezdik megismerni az
életet és azt úgy ismerik meg, ahogy a mostani
terror uralom mutatja. Olyan benyomásokat fog ez
a gyermekek lelkében okozni, hogy soha sem fogják
tudni elfelejteni gyermekéveik borzalmas emlékeit.
De ezen túl is, teljesen lehetetlené van téve a zsidó
gyermek fejlődése és boldogulása és mindenütt
megaláztatást kell elszenvedniük.

Ujabb tragédiák . . .

Halberstadt, Hulda és Hildesheim városokban a
Barna Házakba körülbelül 100 zsidót hurcoltak el,
akiket eszméletlenül vertek, végül nyilatkozatokat
íratnak velük alá, hogy sérüléseik nem bántalmazá-
sokból erednek.

Párisból jelentik, hogy Freymut Arnold, a wei-
mari nemzetgyűlés tagja, volt porosz igazságügyi
államtitkár, aki zsidó származása folytán menekült
el Németországból, feleségével együtt Párisban öm-
gyilkos lett.

Az amszterdami „Het Volk“ közli, hogy Kreutz-
nachban belörték a Baruch testvérek üzletébe és
ott nyomorékká verték a cégtulajdonosokat. A ro-
hamosztárosok a támadás során nem kímélték a
Baruch-család női tagjait sem és az idős Baruchné
véresre verték, sőt az üzletben tartózkodó két kis-
leányt is súlyosan bántalmazták.

Kölnben rohamosztárosok súlyosan bántalmaz-
tak egy Heller Bernáth nevű amerikai állampol-
gárt. Védőrizetbe helyezték és miután a követség
közbelépett, csak azzal a feltétellel bocsájtották
szabadon, ha aláír egy nyilatkozatot, hogy semmi
bántódása nem esett. Heller a nyilatkozatot aláírta,
kiszabadulása után azonban azonnal elment a kö-
vetségre és orvosi látelélet vétetett fel súlyos sé-
rüléseiről.

A lipcsei vásár áldozatai

A lipcsei szörmevásár több vezető kereskedője
Londonba menekült néhány hét előtt. Illetékes lip-
csei hivatalok most felszólították őket, hogy térje-
nek vissza a lipcsei szörmevásárra, Londonból ha-
tan tettek eleget a felhívásnak, közte az ismert
Kesztenbaum-cég főnökei.

Az öreg Kesztenbaum csak néhány napig tar-
tózkodott Lipcsében fiával együtt. Mikor visszatért
Londonban, fia megjelent a zsidó lapok szerkesztő-
ségében és előadta a következőket:

70 éves édesapámat megérkezése után azonnal
letartóztatták. Csak hivatalos orvosi bizonyítvány
után sikerült őt szabadlábra helyeztetnem hét nap
után. Nála lévő vagyonát elkobozták. Egyetlen zsidó
ügyvéd nem akadt — mesélte a fiatal Kesztenbaum
— aki az ügyet elvállalta volna. Kénytelen voltam
horogkeresztet ügyvédhez fordulni, aki nagy, nehe-
zen kiszabadította apámat a börtönből. Éjszaka
autón mentünk a csehszlovák határra, ahol sikerült
átmenekülnünk.

Lipcse felé vezető országúton a horogkereszt-
sek megtámadták Zuckermann Fülöp amerikai ke-
reskedőt, aki a vásárra igyekezett feleségével együtt
autójával. A kereskedőt és feleségét annyira össze-
roncsolták a terrorfiúk, hogy súlyos sérüléseikkel
szanatóriumba kellett őket szállítani. Az amerikai
követség erőlyes tiltakozását fejezte ki a német
kormánytól Zuckermann bántalmazása miatt.

Állatok és emberek

A birodalmi igazságügyminisztérium rendeleté-
ből: . . . Elrendeljük, hogy minden olyan esetet,
amidőn emberek állatokat kineznek, a rendőrségi
közégek azonnal toroljanak meg. Az állatkínzás sem-
milyen formában nem engedhető meg . . .

Ugyancsak a birodalmi miniszter rendeletéből:
— Minden kommunista, vagy zsidó elégedetlenséget
és nyugtalanodást azonnal vérfelolytani. Semmi-
lyen pártmegnyilatkozás a nemzetiszocialista pártot
kívül — nem engedhető meg . . .

Az állatokat tehát az egész birodalom appará-
tusa védi, de a zsidókat minden kutyanak jogában
áll lepuffantani . . .

Gyenge férfiaknak

válaszbélyeg ellenében díjmentesen
küldöm szabadalmazott szenzációs
„HEURÉKA“
találmányom ismertetőjét. — Cím:
„PATENT 616“ (UJ),
1. sz. postafiók.

HIREK

a „Népünk“ cikkeinek utánnyomását csakis a forrás megjelölésével engedjük meg.

Naptár 5693

Péntek: Av 26, augusztus 18.

Szombat: Av 27, augusztus 19.

Heti szidra: ראה

Heti háftóra: עניה מערה

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 7.20

gyertyagyújtás 7.25

Istentisztelet kezdete 7.30

Szombat befejezése 8.30

Perek 5.

Szombaton Roschodes Bentsh.

A Mizrachi szerepe a cionizmusban

Irta: Dr Seitz Viktor (Losoncz).

Készséggel adunk helyet az alábbi cikkeknek, noha annak egyes kitételeivel nem azonosítjuk magunkat.

Késő ahoz, hogy a cionizmus kisiklását megakadályozza, de még elég jókor ahoz, hogy a cioni gondolatot megmentsse, lépett fel nagyobb erővel az ortodox zsidóság cionpolitikai képviselője azon a mezőn, amely tulajdonképpen történelmileg és erkölcsileg az ortodox zsidóságot illetné. Másfélszer éven keresztül a cioni gondolat hí és legitim őrzője, amikor végre a XX-ik században az ősi ideál gyakorlati megvalósulására került a sor, az ortodox zsidóság jónak látta a realizálás művétől magát távol tartani. Hiábavaló ma már vitázni az okokról, amelyek az ortodox zsidóság ezen magatartását determinálták, de nem hiábavaló megállapítani azt, hogy az ortodox zsidóság ezen magatartása azzal a baljós eredménnyel járt, hogy a cionizmus ügye, nagyban-egészen, a cioni gondolat ellenségeinek a kezébe került. A dolgok természetében áll, hogy egy eszmét csak azok valósíthatnak meg, akik ennek az eszmének a hívei. Amit azonban a Cionista Világszervezet vezetősége ma csinál, az már csak nemzetközi szociáldemokrácia, amelyben Izrael népének nincsen más szerepe és jövője, mint a pénz elöteremtési egy oly mű céljaira, amely Izrael eszméjével és népével úgy fogalmilag, mint politikailag engesztelhetetlenül ellenséges. Hogy a dolgok ennyire fejlődhetek, ennek legmélyebb oka, hogy a cionista mozgalomban hiányzik a legtermészetesebb tényező, hiányzik Izrael valódi népe.

Noha a Mizrachi politikai stratégiája halvány és elmosódó és mindenféle kompromisszumra könnyen hajló, mindamellett a Mizrachi tudja nyújtani a cionizmusnak a legértékesebb garanciát: az igazi zsidót. Akármilyen legyen is a Mizrachi tulhajtott politikai alkalmazkodásának oka és célja, egyben bizonyosak lehetünk: az ortodox zsidók rendíthetetlen hűségében, Izrael népe és eszméje iránt. Es éppen ez a kvalitás az, amely a zsidó népet a galuth másfélszer évén át fenntartotta. Az ortodox zsidóság az ősi talaj, amelyből mindnyájan származunk, az ősi forrás, mely annyi időközön át éltet minket, az ortodox zsidóság azon ősi káder, amelynek a zsidó nép, emberi fogalmak szerinti halhatatlan életét köszönheti. Ez az embertípus az, amely a palesztinai mű szilárd alapját képezheti, amely alap ha megvan, akkor azután lehet majd szociálistáskodni, kommunistáskodni, lehet játszó a világmegváltó smokkot, akinek mindenkiért megszakad a szíve — a zsidók költségén. Mindaddig, amíg a palesztinai mű első sorban olyan elemekre támaszkodik és első sorban olyan elemeket ültet el az országban, akik Izrael szellemével, multjával, érzelmeivel és érdekeivel ellentétes, sőt ellenséges irányokat képviselnek, a palesztinai mű nem lesz más, mint néhány halom futóhomok, amely az első orkánál szétszalad. Egy országot hívókra kell építeni és nem renegátokra.

Az ortodox zsidóság nagyarányú felvonulásától várjuk a cionizmus ügyének megmentését, legalább is a cionista táboron belül. Mert a külső ellenség sok és a cionizmus tönkretételére célzó vállalkozások már készülöben vannak, de a még oly súlyos ellenségnél is fontosabb kérdés, a cionista tábor belső szelleme és iránya. Ez a belső szellem és irány pedig most minden aggodalomra okot ad. — Az ortodox zsidóságnak kell megadni az ellensúlyt oly irányokkal szemben, amelyek a cionizmus eszméjét a II-ik és III-ik Internacionálnak akarják kiszolgáltatni.

Utazók! Vidékiek!

Ugy élkezhetsz, mint otthon a

BERKOVITSNÉ

orth. kóser vendéglőben, Oradea Zöldfa-u. 19.

Utazóknak 10% kedvezmény

— Zsinagógából a krematóriumba. Brünn. A csehszlovákiai napi sajtó élénk kommentárok mellett hozta azt a kétségtelenül egyedülálló esetet, amely a morvaországi Neutitscheinban játszódott le. A közelemlt napokban hunyt ugyanis itt el B. Klappholz ismert zsidó kereskedő, akit a helyi imaházban ravataloztak fel. A gyászbeszéd után — végrendelete értelmében — tettemét elkísérték a zsidó temetőig, majd innen a krematóriumba szállították el, hogy átadják testét a lángoknak. A legmegdöbbentőbb a dologban azonban az, hogy a zsinagógában, egykori barátja dr Lévybrünni főrabbi tartotta a gyászistentiszteletet, jóllehet mindenki tudta az elhunyt végrendeletének intézkedéseit, hogy tettemét a krematórium lángjainak kívánja átengedni. Kirívó tünete ez az eset annak, hogy a morvaországi zsidóság hogyan távolodik el a vallási hagyományoktól.

— Im Hause eines Wiener Schuldirektors werden Schüler und Schülerinnen in Pension genommen. — Schulnachhilfe, Sprachen, Gründlicher Unterricht in jüd. Fächern. Streng orthodox. Für Mädchen auch Nähen und Haushalt. Auskunft erteilt Schuldirektor Rabb S. Neuwirth, Wien, II., Zwerggasse 5. Tel.: A 42-8-86.

— Két kisleány orth. kóser ellátást nyer. Minden iskolához közel Zöldfa u. 10. Brüderné.

— Ahol a sok örökös között nem találják az igazit. A lengyel rabbiszövetség a maga nemében érdekes levelet kapott ak elmúlt napokban az angol követségtől. Arról van ugyanis szó, bombayben a közelmúltban elhunyt egy Harry Steinmann nevű krakói zsidó, aki félmillió font értékű vagyont hagyott hátra és végrendeletének végrehatójaként és társörökösöként a krakói rabbit nevezte ki. A követség tehát kérte a rabbiszövetséget, hogy közöljék vele a krakói rabbi címét. Köztudomású azonban, hogy Krakóban százával vannak rabbik és akik rabbinak érzik magukat, így tehát nagy izgalmat okozott a követség levele és most a rabbiszövetség is az előtt a fogas kérdés előtt áll, hogy vajjon kit gondolhatott a jámbor elhunyt, a krakói rabbinak?

TÁTRALOMNIC MAGAS TÁTRA! TÁTRALOMNIC

Egyetlen megbízható ORTH. כשר PENZIO, elsőrendű konyha és kiszolgálás. Elő- és utószezonban a teljes penzión 55 ct. Felöltött leányok kíséret nélkül felvétetnek. Egész éven át nyitva. Elő- és utószezonban esküvőket és bankettekét elfogadok. SCHREIBER MOR, TATRANSKA-LOMNICA (BUGSCH-VILLA)

Palesztine Oil Industrie Shemen Ltd.-HAIFA Shemen ételolaj -- Shemen szappan

Ha az Ön fűszerese még nem tartja raktárán a SHEMEN ételolajat kérje, hogy azt szerezze be és vásárlással alkalmában ezen márkával szolgálja ki.

Aki egyszer kipróbálta a prima minőségű SHEMEN MENORAH háziszappant, állandóan fogja használni. Darabja 6 lei.

Több mint 600 kereskedő árusítja a minőségben felülmulhatatlan SHEMEN ételolajat, mert izletes, tiszta és kiadóságban vezet!

Főlerakat Nagyrománia részére:

„AGECO“

București, Calea Victoriei 29.

Kerületi képviselők: F. Weinberger Oradea, Str. Millerand 9, Josef Hilevicz, Arad, Str. Turnului 5, Marcell Kaldory, Timișoara, Str. Mărășești 6, Sandor Iacob Cluj, Calea Victoriei 13.

Háztartásában csakis a jó minőségű
„ROTHBART“ felírású כשר SZAPPANT használja!
 Postai szétküldés!
 Az oradeai orth. rabbinate felügyelete alatt.
 Gyártja: **ROTHBART ADOLF EDE & Fia szappangyára, Oradea**

A kolozsvári orth. hitközségben felujultak a szakadók harcai

A károlyi főrabbi a kolozsvári hitközség vendégfogadását annak szidalmazására és megrontására használta fel.

Cluj. — Ismeretes az az évek óta tartó harc, amely a kolozsvári hitközségben dúl és az orth. anya hitközséget végül is arra kényszerítette, hogy a magát szeparáló és a hitközség anyagi bevételeit is tönkretévesztő szefárd irányzatú hitközségnek 35.000 leit fizessen havonta csak azért, mert a károlyi főrabbinak, úgy tetszett, hogy unokaöccsének, Halberstamm rabbinak megfelelő posztot biztosítson és e célból ennek még külön metszöt is erőszakoljon ki.

Az anya hitközségtől eme évenként elvont 420.000 lei, az anélkül is súlyos válsággal küzdő hitközséget egyre jobban nyomorítja, bevételeinek folytonos csökkenése folytán, miért is a hitközség nehéz gondokkal terhelt vezetősége, úgy határozott, hogy ép úgy, mint a többi kiadásait, a szefárd hitközségnek eme járandóságait is bár minimális redukcióval — tovább fogja folyósítani.

De Halberstamm rabbi nem azért unokaöccse a károlyi főrabbinak, hogy könnyen hagyja ama jussát, amelyre ő föltétlenül számot tart. Bejelentette tehát az anyahitközségnek, ha és amennyiben egy baní levonás nélkül nem folyósítják továbbra is az ő járandóságait, úgy a rendelkezésére álló metszötjét külön vágásra állítja be, hogy még a hitközség tönkretévesztése árán is biztosítsa magának azon fizetést, amely őt passzivitása folytán a hitközségtől jogosan megilleti.

A bajbakerült cluji orth. izr. hitközség erre a Központi Irodához fordult, amely Friedmann Ferenc temesvári hitközségi elnök vezetésével, az anyahitközség részéről dr. Spitzer és Nagyfaludi Ferdinand, míg a szefárd részről dr. Kepes Sámuel és Fried Izsák tagokból választott bíróságot küldött ki, akik méltányolva a hitközség szomorú anyagi helyzetét egyhangú döntést hoztak oly irányban, hogy a havi 35.000 leies járandóságot 28.000 leire szállították le.

Halberstamm rabbi ur azonban nem oly fából van faragva, hogy amikor az ő érdekéről van szó, még választottbírósg döntésének is alávesse magát, holott a bíróság határozatának már előzetesen írásba alávetette magát. Ami lön pedig nyilvánosságra jutott a választottbírósg döntése, felszaladt a Központi Iroda elnökéhez és fenyegetőzések közepette helyezkedett szembe a választottbírósgai döntéssel, kijelentvén, hogy eredeti álláspontjából nem enged és ha a bíróság döntése dacára nem folyósítják a havi 35.000 leit, úgy az anyahitközséggel szemben a megfelelő szankciókat alkalmazni fogja.

Ez a Központi Irodának Clujon tartott gyűlése idején történt és szombaton megkapta ehez családjá fejének, a károlyi főrabbinak, megfelelő támogatását is.

A károlyi főrabbi ugyanis a sabbath pársesz Cházont alkalmasnak vélte arra, hogy visszaélve a cluji hitközség vendégszeretével, a kádár uccai templomban egy gyűlölködő beszéd keretében ismétellen a hitközség szétszakítása mellett nyilatkozzék meg. Ez az önmagával nembíró, öntelt ember, akinek a legendyább kifejezése „resoim“ volt mindazokkal szemben, akik nem akarnak az ő irányzatához kapcsolódni, dacára annak, hogy látja, hogy a cluji hitközségben Halberstamm rabbiságának talán egy minján híve sincs, mégis erőszakosan, hogy megmenesse itten a lába alól kicsuszó talajt,

hangot ad ugyan az irányzat gyengesége miatt, de szükségesnek látja és agresszíven követeli a jövő érdekében még a legnagyobb machlajka árán is a szakadás keresztülvitelét. Nem szabad engedni — ugymond — egy jöttányit sem a posemeknek, inkább pusztuljon el a hitközség, pusztuljon el minden, csak az ő, és irányzatának diadala kövelezzék be, még az erdélyi orthodoxia széttülesztésének árán is. Nekitámadt ismétellen úgy a cionista, mint az agudista ifjuságnak és azzal fejezte be beszédét, hogy: „pusztuljon az az ifjuság, amely chaluctelepek és chachsarák útján akarja a Szentföldet felépíteni.“

Ily gyűlölködő hanggal gondolja a károlyi főrabbi és Halberstammék az erdélyi orthodoxia problémáit megoldani. Kolozsvárnak, Nagyváradnak, Szatmárnak és a többinek Erdély orthodox nagy centrumaiban, tragikus végzetet készít elő eme gyűlölködő irányzat, de a higgadt és meggondolt kulturorthodoxia hívei ezekután sem akarják ezt észrevenni és a megfelelő szankciókat alkalmazni. A mesterségesen szított tűz még erőszakos elfojtására is össze kell fognia minden becsületesen és jövőjéért aggódó zsidónak, mert ellenesében sokkal hamarabb fog összeomlani az erdélyi orthodoxia, mint azt bárki is gondolná.

Kongresszusi delegátusok és vendégek olcsón és jól
Goldmann Bernát

orth. kóser vendéglőjében
 étkezhetnek

Prága

II. Truhlarska 10 II. emelet.

A legnevesebb szlovákiai orth. rabbik hechserevel

Az amszterdami zsidó gazdasági konferencia felhívása a Népszövetséghez

Amszterdam. — Beszámoltunk arról, hogy az Amszterdamban összeülő zsidó gazdasági konferencia, főként a német zsidóság helyzetének megtárgyalása céljából ült össze. A konferencián alapos analízis alá vették a német zsidóság katasztrófális helyzetét és pontról-pontra elemezték azokat a jogfosztásokat, amelyeknek ki vannak téve. A konferencia végül határozatot szövegezett meg, amelyeket beküldtek a Népszövetségnek és ebben a következő rendszabályok életbeléptetését kéri a Népszövetségtől:

1. Küldjön ki a Népszövetség egy bizottságot Németországba, amely pontosan vizsgálja meg a jelenlegi állapotokat a zsidóüldözéssel kapcsolatban, — és adjon a bizottság külön jelentést a letartóztatásokról, kínzásokról, éhínségről és az öngyilkosságok számáról, Hitler uralomra kerülése óta.

2. Hasson oda a Népszövetség, hogy azok a zsidók, akiknek módjában áll elhagyni Németországot, Nansen-utlevelet kapjanak, vagy utlevél nélkül utazhassanak és magukkal hozhassák pénzüket és vagyonukat is.

3. A Népszövetség gondoskodjon arról, hogy a versaillesi szerződés értelmében a kisebbségek megfelelő védelemben részesüljenek és az elbocsájtott zsidó tisztviselők helyzettessenek vissza jogaikba.

A konferencia határozatában élénk képezt a németországi barbarizmus egyes fázisairól és megrázó erővel tárja fel a német zsidóság borzalmas helyzetét.

V. GROSZMANN

orth. כשר vendéglője

BUCUREȘTI

Calea Victoriei 18

II emelet. Szemben a rendőrprefekturával

3 fogásos menü 40 lei.

Gondoskodjék ö r e g napjairól és időelőtti munkaképtelenség esetére!

Ezt könnyen megteheti, ha jövedelméhez mért **havi fizetések** ellenében

Járadékkal kapcsolatos NYUGDIJBIZTOSÍTÁST

köt nálunk.

KÜLÖNLEGES ELŐNYÖK:

1. Orvosi vizsgálat nem szükséges, csupán 2 évi várakozási idő.
2. Baleset által okozott rokkantság esetén várakozási idő sincsen.
3. Kényelmes fizetések havi díjrészekben.
4. Vásárolhat biztosítási éveket kedvező feltételekkel.
5. Megtámadhatatlan a biztosítás egy évi fennállás után.
6. Nem vész el a pénze akkor sem, ha csak egy évi díjat fizetett.
7. Megszakíthatja és újból felveheti a díjfizetést (pl. rossz üzletmenetnél és állástalanság esetén., stb)
8. Visszavásárolható vagy kölcsönrel terhelhető kedvező feltételekkel 3 évi díj fizetése után.
9. Tőkésítés kedvező feltételekkel.

Minél előbb kezd meg, annál jobban értékesítheti megtakarított pénzét!

Felvilágosítást és díjszámítást költségmentesen nyújtunk.

PHÖNIX

Életbiztosító Társaság

Központi székhelye: WIEN

Erdélyi igazgatóság Cluj, Str. N. Iorga 16. Telefonszám 11-48

Engedélyezve Romániában 1929 január 14-én, közzétéve a Mon. Of. 13 számában 1929 jan. 16-án, Alapszabályok közölve Mon. Of. 45-1929. Bejegyezve az illovi törvényszéknél a cégjegyzékbe 1929 január 21-én 6. sz. alatt

משׁיב הכּמִים אחר

A bölcsek koncepciótlansága

— A váradai és szatmári hitközségi vizsály belső kapcsolata. —
A gyenge Orth. Központi Iroda. — Saját választmányának terrorja végzettszerű megsemmisülésbe kergeti a Központi Irodát.

A nagyváradai és szatmári hitközségi vizsály orgánikus összefüggésben állanak egymással. A szatmári hitközség egysége elleni offenzíva hadibázisa Nagyvárad. Ha Várad elesik, hamarosan elesik Szatmár is és ez a két nagy hitközség sorsa megpecsételi a többi hitközség sorsát is. Ezen akciók mögött bizonyos hatalmi terjeszkedések húzódnak meg, melyek általános klál-érdekek hangoztatása mellett, mázsás vallásos jelszavakkal dolgoznak és erőszakos ténykedésüket legalább külsőleg a legálitás zománcával akarják bevonni. Ehhez szükséges a Központi Iroda, mely — mint a tények bizonyítják — egy kised érdekszövetkezet terrorpolitikáján-k, kritikátlan, akaratnélküli eszköze. És ha továbbra is odaadja nevét és apparátusát ezen rut játékhöz, akkor alapos az aggodalom, hogy az ortodoxia hivatott őréből — akarata ellenére is — annak sirásója lesz. Semmi vezetés, semmi koncepció. Semmi hűség az alapszabályokhoz. Semmi örökös a hitközségek nyugalma, hanem csupán a saját nyugalma fölött. A Központi Iroda a mai gyenge vezetés mellett ezen dillema könyörtelen fogójába került: *vagy felrugja saját alapszabályait, vagy felrugják az Irodát.* Odaadta tehát magát az első, kényelmesebb módhoz és döntéseket gyárt, amilyeneket neki diktálnak. Pedig az alapszabályokban van lefektetve az ortodoxia szelleme és ezzel áll és bukik az Iroda is. Az Iroda azonban teljesen letért rendeltetése útjáról. Rendeltetése, hogy a hitközségekben vizsályok esetén a békés megoldást keresse és szorgalmazza. És ha ez nem sikerül, akkor választott bíróságot delegál és annak döntése intézi el a vitás ügyet. Ez a Központi Iroda joga és kötelessége. Sem több, sem kevesebb. Régi időben „Durchführungskommission“ („közvetítő bizottság“) volt a neve, mert közvetített a hitközségek életében előforduló vitás ügyekben, továbbá a hitközségek és hatóságok, illetve a kormány között, mely előtt véleményező fórum volt, és így örökön hivatott a hitközségek autonómiájára fölött. Azon pillanatban azonban, midőn illetéktelen ítélkezésekkel a hitközségek belügyeibe beleavatkozik, egyrészt elfürészeli a fát maga alatt, másrészt lerombolójává válik annak, aminek hűséges őrzőjévé lett kirendelve.

A szatmári hitközség autonómiáját a Központi Iroda illetéktelen beavatkozásaival többször felborította. Agyonnyomorította ezen tekintélyes hitközséget nyakatekert tárgyalásokkal és határozatokkal. Az Iroda és szerveiben elhatalmasodott terror által odafajultak a dolgok, hogy a szatmári hitközség kettészakadását elsőrangú és fontos micvónak deklarálták. Nos, a zsidó közvélemény ezt a maszlágot nem akarja bevenni és nem kíván ezen micvóból, hanem az ort. zsidóság elleni merényletnek minősíti azt. De Szatmárt mégis ketté kell szakítani. Csinálnak tehát egy minden tárgyi alapot nélkülöző vizsályt Nagyváradon, hogy elérjék céljukat Szatmáron. Ha nem lenne szatmári vizsály, akkor a váradai vizsályt már rég elfelejtették volna. Így azonban kapóra jött, országos ügyet csináltak belőle, mert jó lesz ugródeszkának, magasabb célok elérésére. Módot és alkalmat kell teremteni, hogy rámutathassanak: ime, Szatmár nem egyedül álló ügy. Van már rá precedens, ott van Várad. Várad után pedig könnyen szétdarabolható Szatmár. A váradai szakadárak tehát mindig dédelgették kedvencek lesznek, mert ezek egyzersmind a szatmári szakadás pionierjei.

Mi történt Váradon? Decemberben zajlottak le a hitközségi választások, melyek eredményeképp a régi rezsim megbukott és annak helyét a Kohn-Ullmann-rezsim foglalta el. A választások körül visszaélések voltak és azt 53 hitközségi tag a vonatkozó jegyzőkönyvek csalólása mellett megpeticionálta a kormánynál. A miniszter a petíciónak helyt adott, a választást megsemmisítette és a Mittelmann rezsimet automatice visszahelyezte azon utasítással, hogy 60 napon belül az új választásokat vezesse le. Ekkor a két párt közötti vizsály a tetőpontra hágott. A Központi Iroda alapszabályai és az eddigi gyakorlat szerint, hogy likvidálták mindig az ilyen ügyeket? A magát sértettnek érző párt mindenekelőtt a helyi rabbinátusnál din-tóra formájában keres orvoslást. Ha ez nem tud rendet teremteni, vagy ha annak döntését nem vitték keresztül, akkor az ügy a Központi Irodához került. Ez rendesen kiküld egyszer, kétszer, háromszor sőt négyszer is egy-két prominens személyiséget a felek békítésére. Ha ez nem sikerül, a Központi Iroda még távolról sem szólhat bele az illető hitközség belügyeibe, hanem választott bíróságot delegál. Azonban ez sem megy egy-kettőre. A választott bíróság delegálásával is várnak. Hátha időközben megbékülnek a felek, vagy a helyi rabbinátus rendet csinál. Mert az intenció mindig az volt, hogy a hitközségek maguk hozzák rendbe szénájukat. Ha a választott bíróság döntését nem fogadják el, akkor az ügy a Központi Iroda mellett működő rabitanács elé kerül és csupán ennek eredménytelen intervenciója esetén kerülhet az ügy az egyházi és világi tagokból álló választmány elé. *Vallási szankciókat alkalmazni — mint például az egyik pártot feljogosítani, hogy külön metszöt alkalmazzon, stb. — azonban a választmánynak sincs joga,* mert a Központi Iroda kötelesség és hivatásszerűleg a hitközségek önrendelkezési jogának legfőbb őre. Évek szoktak eltelni, míg egy ilyen ügy — ha közben othon nem rendeződik — ezen összes fórumok lassu csigautját megjárja. Itt azonban express ment minden. Azon bizonyos körök, melyeknek engedelmes zongora-billentőzetébe van beosztva a Központi Iroda is — egy kis szelid nyomást gyakoroltak és a szerény billentyű azonnal szolgálatkészen reagált. Sőt a szervilis nagy buzgalomban a fonákságok, együgyűségek, alapszabálysértések és törvénytelenlések egész sorozata történt. Olyan grandiózusan tragikomikus logikállanságot produkált a Központi Iroda, amely páratlanul áll. *De itt a cél szentesítette az eszközt. Nagyváradra kellett Szatmárt agyonütni, ezért történt az ami történt, ahogyan és olyan gyorsan, ahogy történt.* A szatmári ügy sürgős volt, tehát a váradai ügynél — mely a szatmári ügy Ausfallstor-ja — a tempó volt a reglama. Az ügy sürgős volt, a Központi Iroda tehát nem sokat medítált és nem kellemetlenkedett önmagának holmi pedáns lelkiismereti kérdésekkel. Egy hónapig sem tartott még a vizsály Váradon és a Kohn-Ullmann-párt egyszerű levélbeli panaszára azonnal napirendre tűzték az ügyet a Központi Iroda választmányánál. *Maga ez a tény is törvénytelen volt. Ugyanakkor napirendre tűzték a szatmári hitközség kettészakadását is, ami szintén törvénytelen volt.* De ezen két ügynek egyszerre kellett világot látnia, mint a szíami ikreknek.

Midőn a rabbik és világiak a meghívón megállták a napirendet, elképedtek. A rabitanács összes tagjai — a károlyi főrabbi

kivételével — sürgönyileg, levélben és telefonon tiltakoztak ezen erőszakos gyorstalpalás ellen és követelték az ülés elhalasztását. Wézel Albert főrabbi, irodaelnök látta a közelgő vihart. Összepakolt tehát és elutazott Marienbadba nyaralni. Löwi Mór rabbi, elnökhelyettes a tiltakozó zaklatásokra belátta a lépés lehetetlenségét és megígérte az elhalasztást. Erre jött a nagy-károlyi nyomás és az azzal egyöntetűen eljáró váradai Kohn-Ullmann párt sürgönye, hogy ragaszkodnak az ülés megtartásához. És megtartották. A váradai hitközséget szintén beidézték. A törvénytelenlést látára azonban nem is képviseltette magát, csupán levélben tiltakozott, hogy belügyeit illetéktelenül a választmány előtt tárgyalják és kijelentette, hogy hajlandó az ügyet din-tóra döntésére bizni. Midőn az ülésen a váradai ügy tárgyalása következett, a váradai főrabbi élesen tiltakozott az ellen, hogy hitközsége belügyeibe beleavatkozzanak és kijelentette, hogy az ügy a váradai rabbiság hatáskörébe tartozik. Midőn pedig ennek dacára illetéktelenül tárgyalni kezdték az ügyet, az ülést otthagyták. Az ügyet azonban nemcsak tárgyalták, hanem egy-kettő ítéletet is hoztak. *Ítéletet hoztak a másik fél meghallgatása nélkül.* A Kohn-Ullmann pártot visszahelyezték a hitközség élére. De ha már — akár törvénytelenül is — hoztak is valami határozatot, legalább összhangba hozták volna azt a miniszter döntésével! Azonban nemcsak saját alapszabályait rugták fel, hanem a miniszter végzését is, amiért viszont a kormánnyal fog meggyülni a bajuk. Határozatok hozatalától azok kézbesítéséig és foganatosításáig hetek és hónapok szoktak eltelni, hogy a feleknek még mindig időt adjanak. Jelen esetben azonban a *csütörtök éjjel hozott ítéletet pénteken megküldték a váradai hitközségnek, és — ismét törvénytelenül — megfenyegették a vallási szankciók (metszők, hitközségi intézmények, stb.) alkalmazásával!*

De még nem vagyunk készen. A határozatok hozatalától azok kézbesítéséig és foganatosításáig hetek és hónapok szoktak eltelni, hogy a feleknek még mindig időt adjanak. Jelen esetben azonban a csütörtök éjjel hozott ítéletet pénteken megküldték a váradai hitközségnek, és — ismét törvénytelenül — megfenyegették a vallási szankciók (metszők, hitközségi intézmények, stb.) alkalmazásával!

Hogy történéhetett mind ez a furcsaság? Csak a próféta szavavai tudunk erre felelni:

משׁיב הכּמִים אחר ודעתם ימכל (Jesája 44, 25) „Isten — gondviselés-szerű céljai érdekében — gyakran viszsza-szorítja a bölcseket és értelmüket összezavarja“. Isten műve volt ez, hogy pillanatnyira elvette azon bölcsek judiciumát, hogy a szatmári hitközség elleni szakadási merényletet ne tudják keresztülvinni.

A váradai és a szatmári hitközség bajtársi sorsba kerültek, az ország zsidósága felfigyel, mert ezen két hitközség élet-halál harcának kimenetele fogja a többi hitközségek sorsát is döntően befolyásolni.

E menorák
Z gyertyatartók,
ü serlegek,
S evőeszközök,
T templomi kegy-
szerek,
bármily művészi kivitelben leg-
olcsóbb árban.

Gyártása és eladása:
„Tacamul“
ezüstáru gyárban
CLUJ, Str. Gen. Neculcea (Kornis-u.) 6

Saját érdekében
Mielőtt fűzöt vásárolna, látogassa meg az
„ELYSIUM“
kézimunka és fűző üzletet.
Princess-fűzők, fál-fűzők, haskötők,
meiltartók olcsón és teljes
garanciával készülnek!
JUSZT M. Oradea
Regele Ferdinand 9

Palesztinai hírek

A palesztinai kormány hivatalos lapja a napokban tette közzé a kormány új bevándorlási tervezését, amely újabb megszorításokat alkalmaz a zsidó bevándorlók számára. A megszorítások különösen a turistákként beutazó és ottmaradó bevándorlók ellen irányulnak.

Az *Official Gazette*, az angol kormány hivatalos lapja ugyancsak egy törvénytervezetről tesz bejelentést, amely igen súlyos korlátozásokat fogalmaz meg a palesztinai földvásárlások tekintetében.

Az elmúlt héten kezdődött el Haifában annak az 5 arabnak a bűnpöre, akik azzal vannak gyanúsítva, hogy az emlékeztetés bombamerényletet Nahalalban ökök követték el, amelynek áldozatai Jakobson kolonista és 7 éves kislánya voltak. A tárgyalás során igen súlyos terhelő bizonyítékok kerültek napvilágra. A rendőrségi nyomozás szerint a bombavető egy szervezett arab terrorkülönítménynek tagjai. A letartóztatottak közül többnél a házkutatások során bombákat és töltött fegyvereket találtak.

Haifa kikötő munkálatai már igen előrehaladott állapotban vannak. Az öböl már teljesen ki van építve és felépültek a vám és raktárépületek is. Hivatalos számítások szerint a kikötő felavatása körülbelül november 1-én lesz megtartva, de már jóval előbb kész és használható állapotban lesz.

Gazdasági körök azzal számolnak, hogy a Holttenger kiaknázásának munkálatai a jövő évben már olyan fejlett állapotban lesznek, hogy több mint egy millió font brómsótot fognak tudni Angliába szállítani.

Az 1932-es év folyamán 31 000 dunamnyi területen termeltek narancsol és narancs-exportot cca. 1.650.000 font értékben történt. Az export 71 %-át Anglia vette fel.

1933 év elején Palesztinában 626 orvost számoltak, melyből 452 zsidó volt.

A telawivi ezüstárnyár igen szépen fejlődik és meglehetősen forgalmat bonyolít le.

Tel-Awiwban „Oriental Film” cím alatt egy új filmársaság alakult.

Három németországi zsidó szakember egy gyógyszer laboratóriumot létesített, akik igen kitűnő győrmányokat hoznak forgalomba és már a külföldi gyógyszereket is helyettesíteni tudják.

Jeruzsálemben a közelmúlt napokban egy palesztinai-olasz kereskedelmi kamara létesült, hogy a két állam közötti kapcsolatokat kiépítsék. A kamara tagjai között arabok, zsidók és olaszok vannak.

Igen érdekes és elvi jelentőségű döntést hozott az elmúlt héten a Jeruzsálemi bíróság. A rendőrség egy emigránsot állított a vádlottak padjára azon a címen, hogy már két éve tartózkodik illegálisan Palesztinában és kérte ennek alapján a kiutasítását. A bíróság azonban hosszabb tanácskozás után a vádlottat szabadlábra helyezte és megtagadta a kiutasítási kérelmet is. Indokolásában a bíróság kifejté, hogy a fennálló törvények szerint, ha valaki már évek óta tartózkodik az ország területén és közben nem kerül szembe a törvényekkel, akkor azon a címen nem lehet kiutasítani, hogy egykor, évekket ezelőtt engedély nélkül lépett az ország területére. Jelen esetben a vádlott tisztességes foglalkozást üz és békés életet folytat, a bíróság tehát nem utasíthatja ki, hogy ezzel szerencsétlenségbe döntse őt és családját.

Augusztus 2-án érkezett Jeruzsálemben Palesztina, Egyiptom és Arabia apostoli képviselőjeként, Bartolini püspök Rómából.

Rabbi Jicchák Klein

Szatmár tóratudósainak egy szűkebb köre érdekében ünnepségre készülődik mostanában, Rabbi Jicchák Klein harmincéves írói és tudományos munkásságát akarják megünnepelni. Rabbi Jicchák Kleint főlegesen bemutatni a „Népközlöny” olvasói előtt. Erdélyben és szerte a nagy galutban, valamint az épülő Erecben, mindenütt ahol az ősi tan faklyája még régi fényben lobog, ez a név belevésődött a Tóra örököinek szívébe. „Ohel Jicchák”-ot az akkor még fiatal tudós és neve mihamar a híres gáonok sorába került. Chebron, a szent titok városának jámbor rabbija a zsidó anyát irigyli, aki ilyen fiút szül. A jelzevetgrádi rabbi boldogan állapítja meg, hogy nem árvult el az a nép, amelynek tana fiai által ilyen virágokat fakaszt. Páris grand rabbija és Franciorszag országos papja is meghajtja a hódolat zászlaját Szatmár tudósa előtt. És Hamburg, Miskolc, Karcag, Mohilow, Bródi, Lemberg, Tibériás, Vidin, Alexandria, meg a többi, mind ünnepli a forrást, amelynek vizei megtermékenyítik az egész szomszédos földet. Az „Ohel Jicchák”-ot lapozgatva, új szelek fuvallata csap meg bennünket, Rabbi Jicchák ugyan nem alkuszik meg az új világgal, egy jöttányit sem enged az ősi tanból. Ellenkezőleg. A Tóra köpenyét huzza rá a mai új viszonyokra is. — Nem kevésbé elterjedt rabbi Jicchák „Meged Jeráchim” folyóirata sem amely később a „Hámá-gid”-dá alakult át és amely a világ talmudtudósainak szellemi találkozóhelye. Mintegy negyvenen rug rabbi Jicchák Klein tanítványainak száma, akik ma mint hírneves papok hirdetik az ősi nép örök maradványait. Erdély zsidósága örömmel csatlakozik az ünneplők sorához és kívánja, hogy árássza továbbra is feléjük a Tóra fényét Cion és egész Izrael dicsőségére.

(Orsova), Löwenkopf Kálmán.

A jugoszláv kormány és nép a zsidóságért

Belgrád. A napokban kereste fel a varsói „Moment” képviselője Schlomo Jzchaky zsidó újságíró H. Jefcsics jugoszláv külügyminisztert és S. Lasics belügyminisztert, akik a jugoszláv kormány és nép, valamint a király nevében a következő ünnepélyes nyilatkozatot tették:

H. Jefcsics külügyminiszter: — Minthogy országunk gazdasági helyzete nem olyan elégtelen, mint a más államokké, és mert mi — a kormány és a nép — az új német kormány áldozataival szemben érzelt szimpátiánkat realizálni is akarjuk, készek vagyunk arra, hogy azon pártok kívüli zsidó tömegeknek, akik országunkban akarnak letelepedni, erre megadjuk a lehetőséget. Meg vagyunk győződve arról, hogy még egy tömeges bevándorlás sem fogja kedvezőtlenül befolyásolni államháztartásunkat és nemzetgazdaságunkat.

Lasics belügyminiszter, aki már szintén több ízben adott a szerb és világszidóságával szemben érzelt szimpátiájának kifejezést, a következőket mondotta: — Már a háborúelőtti Szerbiában is teljes nemzeti és vallási tolerancia uralkodott. A világ háború alkalmával azonban a zsidók többször igen különös tanujelést adtak lojalitásuknak és nem kevesebb áldozatot hoztak hazájukért, mint maguk a a szerb katonák. A háborúelőtti tradícióhoz híven a jugoszláv kormány ma is nemcsak hivatalosan, de a gyakorlatban is a legszélesebb körű egyenjogúságot biztosítja a zsidóságának.

A két kormányfő nyilatkozat különösen a mai katasztrofális viszonyok között bir rendkívül jelentőséggel.

— **Orth. Kóser Étterem Aradon**, elsőrangban vezetve, teljes felszereléssel családi okok miatt nagyon olcsón átvehető. Bővebbet Löbl hírlapiroda Arad, Zrinyi ucca.

Egyesületi hírek

A szamosújvári cionista helyicsoporth, a város zsidóársadalmának színe java részvételével a Talmud Tóra nagytermében nagy-zabásu cionista miting keretében új vezetőséget választott. A választást dr. Vajda Jenő orvos megnyitó-beszéde vezette be. Ismerteti a mai cionista világhelyzetet Erec Jiszráél gazdasági prosperitásának további lehetőségeit, végül helyi vonatkozású pozícióit adja elő. Felkéri Klein Mórt, hogy a korábbi tisztséget vállalja el, Klein Mór felhívja a közönség figyelmét, hogy támogassák a helyicsoporth működését és elvárja, hogy a megválasztandó tiszttakar be fogja váltani a hozzáfűzött reményeket, hogy újabb aktív cionista élet fejlődjön ki Szamosújváron. Ezután a tiszttakar megválasztása következett: Disz-ejnek: Klein Mór, Elnökök: Dr. Kovács Sándor ügyvéd, Teleki Samu, Vajda Elek. Alelnökök: László Geza, Herskovits Adolf, Fischer Albert, Leuchter Ferenc, Godel Izsó, Grün Menyhért, Salomon Dezső. Ügyvezetőelnök: Dr. Vajda Jenő. Főtűttakar: Frenkel Eitrahim. Titkárok: Roth Jenő, Rosenwasser Izidor, Friedmann Sándor. Jegyzők: Simberger Géza, Herskovits Benjámín. Pénztárnokok: Schwartz Sándor, Salomon Sándor. Gondnok: Dr. Öhlbaum Sándor és egy 30 tagú választmány. Palesztina bizottság. Elnök: Klein Mór. Tagok: Fischer Albert, Frenkel Efraim, Godel Izsó, Grün Menyhért, Herskovits Benjámín, dr. Öhlbaum Sándor, Rosenberg Mihály, Teleki Samu, Rosenwasser Miksa, Vajda Elek, Wasserstrom Lipót, dr. Vajda Jenő. — Ezután Klein Mór újból felhívja a figyelmet a Keren Kajemett ügy intenzívebb támogatására és a perselymunka végzését különösen az ifjuság lelkére köti. Öhlbaum Sándor dr. a németországi zsidók helyzetéről felolvassa „Jud verecke” címen mélyenszántó értekezését, Frenkel Efraim részletes referátumában ismerteti a cionista mozgalom fejlődését, a cionizmus mai helyzetét. Beszámol a cionista pártok aktivitásáról a romániai szervezetekről. Ezután az ország-építő alapok munkásságának fontosságára hívja fel a figyelmet. A miting lelkes hangulatban oszlott szét.

A dési zsidó hitközség vasárnap tartotta tisztújító közgyűlést, melyen a következő vezetőség lett megválasztva. Elnök: Ordentlich Ferenc, alelnök: Gottlieb Ch. József, főgondnok: Schönblum Jenő, pénztárnok: Singer Jakab, gazda: Klein Samu, iskola-északi elnök: Berger Nándor, ötszázottági tagok lettek: Ordentlich Ferenc, Schönberger Dávid, Szánder Áron, Gottlieb Ch. József, Albert Lázár. Mint ismeretes husvétkor egy szanalási bizottságot választottak, amely mostanig a hitközség ügyeit intézte s ezért került csak most sor az előjáróság megválasztására.

A kosicei Ceire Mizrachí igen ötletes előadássorozatot vezetett be az elmúlt héten, melynek „Elo Ujság” címet adta. Elsőnek Weinberger József főszerkesztő beszél, méltatja az előadássorozat jelentőségét és rámutat arra az útra, melynek segítségével a kassai Ceire Mizrachí erőteljesebb munkát végezhet. Brisz Samuel a cionista baloldal káros munkáját fejtegeti, majd rátér a kongresszusi választásokra és kijelenti, hogy tudomása van arról, hogy több Ceire Mizrachista nem a Mizrachí listára szavazott, akiket el kell távolítani a szervezetből. (Szavait negy tiltakozás követi a C. M. sorából). Schönfeld Béla bejelenti, hogy a C. M. Cseh-szlovákiában Mosavában és Pezinokban kiképző iskolát állított fel, ahol vezetőket nevelnek a mizrachisták számára. Kéri, hogy a Tora Vavoda akcióban mindenki vegyen részt és legalább 6 ck. hozzon fel, központi utasításra. Grünfeld Zoltán zsidó irodalomtörténeti előadást tart és méltatja a héber kulturát. Ulána Feldmann Cipora a ghaluthi és ercsi nők helyzetét ismerteti és rámutat a palesztinai kollektív nevelés előnyeire. Roth Sándor és Landesmann Lajos két humoros párbeszédet adnak elő, amely élénk vidámságot ad az egyébként is jól sikerült estnek. Végezetül Reinitz héber dalokat énekel, majd a Hatikva hangjai mellett ér véget az előadás. K. S.

A tasnádi zsidó hitközségnek Kálmán Dávid elnök és Briszzk főrabbi kezdeményezésére sikerült kieszközölni a hatóságoktól, hogy engedélyt adjanak az „Erev” felállítására. Az Erevet már f. hó 4-én fel is állították és szombaton Briszzk főrabbi nívós és mélyszántású beszédben méltatta az „Erev” fontosságát, valamint Kálmán Dávid hitk. elnök érdemeit, akinek a hitközség hálás köszönetét is tolmácsolta áldásos munkásságáért. A tasnádi hitközség egyébként is dicséretes békében és harmóniában működik. J. Zwi, F.

Chuszt zsidósága még mindig azon gyász hatása alatt van, amelyet kiváló alrabbija, Smiel Dávid Hakohen zel, elhunyt okozott. Az elhunyt nagy talmudtudós volt és általános közszeretettel örvendett. Temetésén, mely összeesett az „Arigálh Hábosem” z. c. l. elhunytának évfordulójával, az ott megjelent rabbikorifeusok által is erősen látogatott volt. Az elhunytnak igen kiváló rabbi elparentátása adta meg a végtisztséget. Gyászbeszédet tartottak a pápai, a sivalvai, a szőlősi főrabbi, továbbá az ungvári ros beszédin, a fiatal Josua Grünwald és az elhunyt fia, Jakob rabbi.

Az oradeai mizrachí szervezetben rendszeres kultur és propagandaelőadások folynak hétek óta. Minden szombat délután a szervezet más és más előadója foglalkozik a zsidóság és a vallásos cionizmus aktuális problémáival. A kongresszusi választásokat megelőzőleg a Jeruzsálemből nemrég látogatásra érkezett Altmann Samuel, az erdélyi mizrachí volt vezetője, Wasserstrom Sándor, Juszt Mose és dr. Klein Ernő tartottak a kongresszusi problémákról, valamint a várható kongresszusi határozatokról, nagyhatású beszédeket.

BORGOS Szépen és olcsón

vegyileg tisztít, mos, vasal! Fehérnemű és gallérmosást vállal! Bazárépület — Színházoldal Gallér darabja 3 lei Fiók-felvétel Holdas-templommal szemben, Piața Unirii (Szt. László-tér) 16.

Bikszád gyógyfürdő Erdély Karlsbadja

Nagy orvostanároktól ajánlva az összes gyomor, epekő, cukor, légeső, hólyag máj és prostata megbetegedéseknél. Ez évben nagyon olcsó árak a fő- és az utó-szezonban.

A főszézon (Julius 1-től augusztus 25-ig) árai:

A Berta lakban 1 ágyas szoba napi	75 lei,	penzióval étlap szerint	135 lei
A Mária " 1 " " " " " " " " " " " "	60 lei,	" " " " " " " " " " " "	120 lei
A Mária " 1 " " " " " " " " " " " "	40 lei,	" " " " " " " " " " " "	100 lei
B. rta lakban 2 ágyas szoba napi	135 lei,		
Mária " " " " " " " " " " " " " "	105 lei,		
Anna " " " " " " " " " " " " " "	80 lei,		
Mária " " " " " " " " " " " " " "	80 lei,		

Szigoruan diétás konyha. Szénsavas-sós ásványvíz-fürdők. Külföldieknek ingyenes fürdővizumot adnak a konzulátusok. Féláru vasúti utazás. Szigoruan ort. kóser konyha. Prospektust készséggel küld a Fürdőigazgatóság Bikszád.

Zsidó kulturdélután Belényesen. Vasárnap délután sikerült kulturdélutánt rendezett a belényesi Ceiroth Mizrachi leányszervezet. Ebben a sajnos nagyrészt asszimilációtól inficiált, valaha erős zsidó életet folytatót kis mezővároskában, egy lelkes kis lánycsoport a dermesztő lethargiából kiragadva magát intenzív munkát kezdett a zsidó megújulás érdekében. Egyrészt a rosszindulatu bigotizmus, másrészt a minden áron elmerülni akaró intellektuelek gáncsvetése ellenére sikerült a harminctagu agilis csoportnak felrészni a városka még zsidósága iránt érdeklők nagyrészét, úgy, hogy remélhető, hogy ezen drága gyermeklánykával ismét zsidó élet fog virulni az eddig halódott zsidó romokon. A vasárnapi kulturdélutánnak is ez volt a célja, amelyre meghívták lapunk főszerkesztőjét, Wassersztrom Sándort, aki Roth Margit elnököt megnyitja után másfélórás beszédben ismertette a zsidóság aktuális problémáit és foglalkozott a zsidó nő szerepéről és kötelességéről a zsidó regenerációs munkában. A szerelletes fogadtatás, amely a belényesi zsidóság részéről megnyilatkozott, azt látszott igazolni, hogy ezen elhanyagolt zsidó fészkekben csak egy hibázott a multban, hogy nem volt, aki itt megszólaltassa a zsidó szíveket és ez arra kell kötelezze a zsidó szervezeteket, hogy gyakoribb gondot fordítsanak felvilágosító munkájukkal a kisebb zsidó centrumokban. A kulturdélután egyébként is a siker jegyében zajlott le, mivel ott volt Belényes zsidóságának színe-java és az ügyesen összeállított műsor minden egyes számát a jelenlevők zajos tapsal honorálták. Nagy sikerük volt egy vígjáték keretében: Goldhammer Árpád és Ruchwald Sándornak, míg Ruchwald Irénke Bialik egyik költeményének szavalásával váltott ki nagy hatást. Birek László művészi hegedűszámokkal bájolta el hallgatóságát. Román szavalatával Jakab Kató és Schnitzer Ignáz (Oradea) konferálásával és a chalucok érdekében kifejtett propagandájával ért el sikert. Míg Weisz N. jidisdalokkal szórakoztatta a hallgatóságot, Roth Margit elnök zárószavaival és a Hatikva hangjai mellett éri véget a nagyszerű kulturdélután.

Brassóban folyó hó 13-án alakult meg a brassói zsidó kereskedők egyesülete, amely a hasonló szász és román alakulatokkal teljes összhangban fog működni. Az alakuló ülésen Katz József és Veszprémi Jenő választották a zsidó kereskedők egyesületének célkitűzéseit, majd a következő vezetőséget választotta meg egyhangulag a közgyűlés. Elnök: Szegő Árpád, alelnökök: Katz József és Roth László, ügyvezető titkár: Veszprémi Jenő, pénztáros: Steckl A., jegyző: Szántó Ferenc, ellenőrök: Weltzer Leó és Weisz Adolf, számvizsgálók: Klein, Feiler Dezső és Stein István. Ezenkívül egy 18 tagú választmányt is választottak.

Tornalán Balajti Efraim rabbi unokája, Hoffmann M. Simon az elmúlt szombat a templomban szónoklatot tartott. A fiatal szónok — aki egyúttal a budapesti Welcz rabbi veje — tartalomdus szónoklata a hallgatóság körében nagy tetszést aratott.

Mizrachi élet Szatmáron. Néhány éve mindössze annak, hogy néhány lelkes zsidó fiatalember, névszerint Günglas József, Riedermann Miksa, Spiegel Gyula, Mermelstein Zoltán, Ordentlich Viktor, Weisz Farkas és Brüder Sándor mizrachi munkát kezdett Szatmáron. Ma már a szatmári mizrachi ifjúságnak 5 alcsoportja van és pedig 26 Ceire, 42 Ceiroth, 40 Poalé, 36 Bnoth és B-né cca 180 tagot számlál tehát összesen, akik mindenféle cionista munkát maradéktalanul elvégznek. A szatmári csoport az utóbbi években a környék zsidó lakta helyiségeiben is kiépítette a mizrachi hálózatot így többek között: Szinerváralján, Avasfelsőfaluban, Apában, Újvárosban, Terebesben, Erdődön és Szatmárhegyen alakított csoportokat. De máris tervbevette, hogy a közeljövőben a következő helyiségekbe viszi be a mizrachi ideológiát: Aranyosmedgyes, Magyarlapos, Sárköz és Felsőbánya.

— A XVIII-ik cionista világkongresszusú választások eredményei. —

Prága. — A XVIII. cionista világkongresszus prágai irodájában a befutott választási eredmények alapján megállapították a delegátusok számát és a pártok arányát. Összesen 275 delegátust választottak. Ezek közül 131 Erec Jiszrael Haovedet (munkáspárti), 66 általános cionista (klal), 45 revisionista (42 Jabotinsky, 3 Grossmann-párti), 29 mizrachi, 2 radikális és 2 pártönkivüli.

— Helyreigazítás. Ez évi augusztus 4-iki számunkban a Goldberger Sám. F. és Fiai r. t. budapesti céggel kapcsolatban egy cikk jelent meg, melyre nézve azt a felvilágosítást kaptuk, hogy az az információnk, mintha Goldberger Sám. F. és Fiai r. t. Németországban gépeket rendelt volna, valójában, mert a cég Magyarországon nem gyártott textilgépeket lényeg Angliában rendelte meg, egyébként lényegesen kisebb összegben, mint cikkünkben írva volt. Természetesen ilyen körülmények között cikkünknek ehez fűzött megjegyzései mind elesnek.

Szakértői vélemény a palesztinai eszrogról

Bizalmas beszélgetés Friedmann Emánuelel, Jeruzsálem egyik tekintélyes nagykereskedőjével, a „Hiszachdoh Szochre Eszrogé Erec Jiszroel“ elnökével, a szentföldi eszrog fejlődéséről, eltejedtségéről, forgalmáról és a „minhag avoszémről“.

Közl: Alexander Vilmos, (Jeruzsálem).

Tamuz hó beálltával Jeruzsálem szent városában, a kereskedelmi uccák útjaitól a cégtábláin felülről felírások hirdetik az eszrog idény kezdetét. Hogy chucz-learecki hittestvéreimnek hü képet nyújthassak az Erec-Jiszroel eszrog jelentőségéről, szükségem tartottam a legilletékesebb helyen informálódni. E célból személyesen kerestem fel Friedmann Emánuelet, az eszrog-kereskedelem irányítóját, saját „műhelyében“.

A Földközítenger jaffai parján lévő hatalmas központi eszrograktárban felemelő látvány tárul a szemlélő elé. Zsidó munkások és tisztviselők százai dolgoznak itt az eszrog körül. Egy nagyüzem, ahol szállítanak, szortíroznak, minősítik az árut a világ minden táján elszórt zsidó testvérek számára. Friedmann igazgatót is itt találom meg a raktárban Amint észrevesz, „Salom Báruch-haba“ köszöntéssel szívesen áll rendelkezésemre, amidőn pedig előadom jövőtelem célját és részletesen, kimerítően válaszol kérdéseimre.

Én: Emelkedik e kereslet a palesztinai eszrogon?

Ó: „Igen, évről évre emelkedik a kereslet, azonban még mindig akadnak elegenden, akik a görög eszrogot előnybe részesítik és ezáltal az ereci eszrogtermelés fejlődését hátráltatják.“

Én: A kereslet növekedése az eddigi piacokon mutatkozik-e, vagy pedig új országok jelentkeznek vevőknek?

Ó: A világ minden tájáról jönnek állandóan újabb rendelések. Egyes országokból azonban a zsidó lakosság számarányához mérten, aránylag kevés rendelés jön, amiből azt következtetjük, hogy a chucz-learecki kereskedők egyrésze visszaél a vevők bizalmával és görög eszrogot árusít palesztinai helyett. Erre más több ízben fel is hívták figyelmünket. Ez a lelkiismeretlen eljárás nemcsak vallási szempontokból ítélendő el, hanem kimeríti a tisztességtelen verseny kritériumát is. A zsidóság szellemi vezetőinek minden országban feladata lenne, hogy az ily visszaéléseket meggátolják és felügyeljenek, hogy ne cseréljék fel a tisztát a tisztátalannal, ami által az ereci jisuvot is gyengítik.

Én: Tulajdonképpen mi vezeti a chucz-learecki kereskedőket az ön véleménye szerint arra, hogy ezt a tisztességtelen dolgot elkövessék?

Ó: Az igazi okot magam sem tudom. Hiszen a szentföldi eszrog ára nem magasabb, mint a görög eszrogé. Szépségben sem áll mögötte. És ha előfordul olyan évfolyam, hogy az ereci eszrog nem sikerül teljesen, még sem menthető ez a visszaélés. Minden eszrogvevő előtt ismeretes, hogy minden idők nagy rabbiái, rebbei, geonim és cadikimjai z. c. l., akik már eltávoztak közülünk, de a köztünk élők döntései szerint is, minden zsidónak még akkor is kötelessége az Erec Jiszroel eszrogot előnybe részesíteni más országok terméseivel szemben, ha ez kevésbé szép is. Véleményünk szerint a „pri écz hadar“ elnevezés alatt csak Palesztinában termelt eszrog értendő. Eszerint igen nagy „michsai“, ha a vevő nem palesztinai eszrogot kap, különösen ha az ilyet kér. Ami a kereskedőket mégis erre indíthatja, az a körülmény lehet, hogy a görög eszrogot Trieszben „első helyen“ vásárolhatja, ahova kevés költséggel rövid idő alatt juthat el és szükségletét személyesen választhatja ki, míg palesztinai eszrogot „első helyen“ csak nagy költség és idővesztés árán szerezheti meg, vagy pedig kénytelen azt látatlanul rendelni, amit nem tesz szívesen.“

Én: Van e tudomása, kik a világ zsidó nagyjai közül a nagynevű tekintélyek, kik ragaszkodnak az Erec-Jiszroel eszroghoz?

Ó: Ha részletesen akarnám azokat a nagyságokat elsorolni, akik a palesztinai eszroghoz minden körülmények között ragaszkodnak, sok időt venne igénybe. Tehát csak európai zsidóság elismerem nagy tekintélyeit — minden irányzatból egyet, akármint itt kiemelni, akik a zsidóság minden rétegében határtalan tiszteletnek és megbecsülésnek örvendenek.

A néhai belzi rebbe z. c. v. k. l. éveken keresztül, élete utolsó évéig, minden esztendőben nálam rendelte az eszrogot. Ugyanezt teszi a jelenlegi belzi rebbe is. A főtisztelendő főrabbi közül megemlítem néhai tanítómesteremet, a híres váci gáont, R. Jesaja Silbersteint z. c. v. k. l., aki szintén állandóan nálam rendelte eszrogszükségletét. Míg a világi kiválóságok közül, Francki Adolf, a magyar felsőház tagja és orth. Központi Iroda elnöke Budapestről rendel már évek óta nálam szükségleteit, nem csak maga, de családtagjai (unokái) részére is.

Én: Az Erec-Jiszroel eszrog használatához ragaszkodnak, ezért teszik ezt, mert a görög eszrogok használatát iszurral és chéremmel tiltják, vagy ettől eltekintve helyesebbnek tartják a palesztinai eszrogok előnybe részesítését? Mi ebben a nézete?

Ó: Véleményem szerint az iszur is hozzájárul a korfui eszrog mellőzéséhez. Hiszen minden jó zsidó távöltartja magát a geonim tilalmától, azonban az Erec-Jiszroel eszrog fejlődése maga is elősegítette a fokozatos elterjedését, mert nem kevésbé szép, mint a korfui és egy kis gondolkodás után rájön mindenki, hogy a palesztinai eszroghoz több micve is járul. Az Erec-Jiszroel eszrog semmiesetre nem „orlo“ és betartották vele a trimosz és mászrothnak parancsát. Ezenkívül tekintetbe kell venni, hogy több száz zsidó családnak nyújt megélhetést és mennél többen vásárolják, annál jobban megszilárdul a jisuv Erec-Jiszroel, amelyet minden zsidónak kötelessége előmozdítani. Mindazon előnyök közül talál-e egyet is a görög eszrog vásárlásánál? Csak természetes tehát, hogy ez a főoka a palesztinai eszrog felkarolásának.

(A minden tekintetben érdekes interjút legközelebbi számunkban folytatjuk)

— 100.000 fontos zsidó adomány Szafed ujjáépítésére. Sara Lévi asszony, singaporei lakos, aki ezidőszerezt Palesztinában tartózkodik, elhatározta, hogy teljes vagyonát, mintegy 100.000 fontot Szafed ujjáépítésére fogja áldozni, amelyet az emlékezetes 1929 es zavargások alkalmával súlyosan megrongálták és leromboltak. Az eddigi tervek szerint egy új városnegyed épül fel zsinagógával és zsidó középiskolával. A terv keresztülvitelére egy bizottság alakul, melynek tiszteletbeli elnöke Sara Lévi asszony lesz.

Halálozás. Freund Henech, a boldogult naszdódi főrabbinak fia f. hó 14-én elhunyt Kolozsváron. Az elhunytak tettemét a boldog emlékeztű nagy gaon enterdami sírhelye mellé helyezték örök nyugvóra.

Ceiroth eljegyzések.

Kedves jelensége a beiusi Ceiroth Hamizrachihoz tartozó lányoknak, hogy talán azon lelkesedés folytán, mely a zsidó szolidaritás érdekében bennük megnyilatkozik, erősebb vonzalommal tudták azon zsidó fiatalembereket magukhoz vonni, akik jövőjüket oly lányokkal kötik szívesebben össze, akiknél a zsidó öntudat több életrevalóságot jutat kifejezésre. Ennek tudható be az a tömeges eljegyzési hír, amelyről bennünket a belényesi Ceiroth-Mizrachi tagjai sorából értesítenek. E szerint a következő Ceiroth-okat jegyezték el a közelmúlt napokban: Főgel Sári eljegyezte Bernáth Leopold (Nagybánya), Waldner Bertát eljegyezte Reiszner Sándor, Salusinszki Magdát eljegyezte Ordentlich Andor, Fischer Rózsit eljegyezte Weinberger Henrik (Carei), Weisz Erzsébetet eljegyezte Ordentlich Dezső, Freiburger Irént eljegyezte Maurer Samu.

— A világhíres zsidó költő N. Ch. Bialik, akit Argentiniában választottak meg konferenciái delegátusnak, a következőket mondotta az újságíróknak: „Igen kívánatos volna, hogy a cionista konferenciára az összes pártok nemzeti egységfrontot alkotnának, amely lényegesen megkönnyítené a konferencia munkáját.“

Házasság. Raducziner Lili, az oradeai Aviva lelkes tagja és Korner Ervin f. hó 23-án, szerdán tartják esküvőjüket Ágostonfalván. M. k. é. h. — Grosz Ella, Grosz József nagykirályi butókereskedő leánya és Armand Bercu párisi nagykereskedő, f. hó 20-án Párisban házasságot kötöttek.

RÖVID HIREK

JERUZSÁLEM. A palesztinai kormány költségvetése fél millió fontos többletet mutat ki. E szerint 1932 április 1-től 1933 március 31-ig 3 millió 16.000 font bevétellel szemben a kiadások mindössze 2 millió 516.000 fontra rugtak.

BÉCS. Az utóbbi helekben ismét megisméltették a zsidó üzletek és lakások ablakainak szisztematikus belörései. A rendőrség a bevezetett nyomozás során több tettest őrizetbe vett.

MADRID. Louis de Zalentia spanyol külügyminiszter egy sajtókonferencián kijelentette, hogy a spanyol kormány a köztársasági alkotmány és a nemzetközi jog keretei között, hajlandó a szefard zsidóknak megadni a spanyol állampolgárságot.

ATHEN. A görögországi sajtó és a görög kormány az utóbbi időben élesen elítél minden antiszemita megmozdulást. Mercurios, a görög nemzetiszocialisták vezére szintén az antiszemizmus ellen nyilatkozott a napokban a sajtó képviselőinek.

TANGER. Alcazarquivirban antiszemita kilencések során 20 zsidó sebesült meg.

GLEWITZ. A városi tanács megtiltotta, hogy zsidók is látogathassák a város uszodáját. Ugyanakkor a glewizti gyógyfürdő társaság kihirdette, hogy a fürdőt a zsidók is látogathatják továbbra is.

HESSEN. Minden intervenció ellenére a hesseni iskolákban a zsidó és adventista gyermekeknek szombaton is látogatniuk kell az iskolákat.

VARSÓ. A jobb és baloldali cionista frakciók között különös erővel kiéleződtek az ellentétek. Az összejutások napirenden vannak. Slonimban 2 revizionista és Lodzban 1 baloldali cionista szenvedett késeséket. Lembergben 5 cionista sebesült meg és 20-at vett őrizetbe a rendőrség. Glowneában egy cionista ifju súlyosan megsebesült. — A rendőrség feloszlatta és betiltotta a lengyelországi „Poale Zion” szervezetet állítólagos kommunista szervezkedés miatt, 35 szervezeti tagot a rendőrség őrizetbe vett. — Julius 23-án folyt le 63 város képviselőinek részvételével a lengyelországi demokratikus revizionisták kongresszusa.

HEBRON. A napokban kezdtek az építkezéseket annak a jesivának helyén, melyet az 1929-es hebroni zavargások alkalmával az arabok összeromboltak és legyilkolták a benne tanuló talmudistákat.

AMSZTERDAM. — 74 éves korában a közelmult napokban hunyt el. A H. Edersheim az ottani askenázi zsidóság elnöke. Az elhunyt a holland mizrachi mozgalomban igen tekintélyes szerepet játszott. Számos zsidó fillantrop intézetben is nagy tevékenységet fejtett ki. — A németországi zsidó üldözöttek érdekében alakult holland segélyszervezet elhatározta, hogy sorsjátékot rendez 60.000 sorsjegy kibocsátásával. A sorsjáték segítségével igen jelentős támogatást tudnak majd biztosítani a német zsidóság számára.

POZSONY. — Pozsonyi jelentések szerint a Duschinszki huszti főrabbi kíséretében induló talmudistáknak 50 beutazási engedélyt sikerült eddig szerezni.

BERLIN. — A nemzetiszocialista orvosok szaklapja egyik legutóbbi számában a sterilizációs törvénnyel kapcsolatban még azt is követeli, hogy terjesszék ki a törvényt a vegyesházasságból származott férfikra is, akiknek valamelyik szülője zsidó volt. Ugyanebben a számban követeli az orvosok szaklapja a vegyesházasságok szigorú tilalmát is.

VILNA. — Több ezer ember és számos rabbi jelenlétében az elmúlt héten Vilnában 5 Torát temettek el díszes ünnepek között, melyek az idők során poszul-okká lettek. A Tóratekercek még a világhírű vilnai gáon idejéből származtak.

PRÁGA. — A pozsonyi „Jüdische Presse” értesülése szerint a 18-ik cionista világkonferencián Jabotinsky 5000 uniformizált revizionista ifjával szándékozik megjelenni és puccsal fenyegeti a konferenciát. A híradás minden bizonnyal nem nyugszik megbízható értesülésen.

MONTREAL. — Kanadai jelentések szerint a legutóbbi népszámlások során következő adatok kerültek nyilvánosságra: Összlakosság 10 millió, zsidó lakosság száma: 15 000.

NEW-YORK. — Amerika külügyminisztere közölte a Zsidó Távirati Ügynökség igazgatóságával hogy Messerschmitt amerikai német nagykövet távirati értesítést küldött, amely szerint a német kormány hajlandó továbbra is megengedni az ITA bulletin megjelenését, amennyiben új directort neveznek ki annak élére. Az ITA bulletin már azóta újra megjelenik.

LONDON. — Az elmúlt héten az angol alsóházban Locker-Lampson úrnagy törvényjavaslatot nyújtott be, amelyben kéri, hogy mindazon zsidóknak, akik idegen államokban elvesztették állampolgárságukat, palesztinai állampolgárságot nyújtsanak.

Nyíltan pogromra uszítanak Berlinben

Berlin. Augusztus 1-je óta teljesen zavartalanul egy propaganda brosurát osztogatnak Berlin utcáin, amelyben teljesen nyíltan pogromra hívják fel a lakosságot. A brosurát többszázszáz példányszámban Berlin minden részében terjesztik, de különösen a zsidó negyedek tájékán.

A röpirat a kormány hivatalos jelvényét a horogkeresztet viseli és címe: „A zsidók — a nemzetközi pestis képviselői.” A szerzők felhívják Berlin lakosságát, hogy gyilkolják le a zsidókat, mert csak így lehet véglegesen megoldani a zsidókérdést. A Népszövetséget a brosurá egy zsidó machinációnak nevezi.

A röpiratban többek között a következőket olvashatni: — „Két féle módja van az antiszemizmusnak. Egy magasabb formája, amely kizárólag törvények útján semmisíti meg a zsidó vagyont — és egy alacsonyabb formája, amely egyenesen lemészárolja a zsidókat. Az utóbbi forma kétségtelenül kissé visszatetszőbb az előbbinél, de eredményeiben lényegesen hatásosabb — mert a zsidók teljes megsemmisítésével pontot tesz a zsidókérdés végére is. — A pogromok mindig a tömegektől jönnek, de mindig egy felsőbb parancs, magának az Istennek a szavára.”

Brátka, ez a kitünő klimatikus hely, a gyönyörű bihari hegyek gyöngye, a kolozsvár-nagyvárad-i fővonalon; *üdüők kedvelt azyuma.* Napfény levegő és a Körös hús habjai, együttesen csodás ajándékok a szép természetnek. *Kitünő lakás az „Otthon” penzióban és remek orth. kóser koszi, Steinmetz sakternél, közel a penzióhoz. Üdüőknek valóságos jótétemény. Olvasóinknak a legmelegebben ajánljuk.*

— A zsidók száma a világon. Egy svájci lap közli az alábbi statisztikát: 1825-ben a világ zsidóságának száma mindössze 3.000.000 volt, amely a mai napig 15 millióra nőtt. 1825-ben a zsidóság 62% élt Európában, 30% Amerikában, 5% Ázsiában és mindössze 3% Afrikában. Az európai államokban ma a következőképp oszlik meg a zsidóság száma: Lengyelországban 2.800.000, Oroszországban 2.700.000, Romániában 870.000, Németországban 554.000, Magyarországon 473.000, Csehszlovákiában 350.000, Angliában 300.000, Ausztriában 350.000, Franciaországban 165.000, Lettországon 155.000, Hollandiában 120.000, Litvániában 96.000, Belgiumban 60.000, Olaszországban 46.000 és Svájcban 27.000. A világ 22 városában 50% át képezi a zsidóság az összlakosságnak. Tripolis és Bresztitovsk zsidósága 53% ot, míg Kisenevé 60% ot tesz ki.

A vallásos zsidóság nagy érdeklődése mellett tartották meg Krakóban a Mizrachi világkonferenciát. Augusztus 9-én tartották meg nagyszámú delegátusok és érdeklődők mellett Krakóban a mizrachi vallásos cionisták szervezetének világkonferenciáját Rabbi *Méir Berlin* elnöklelte mellett. A konferenciára Berlinből is jöttek delegátusok. Mielőtt a tanácskozásokat megnyitották volna, a mizrachi mozgalom frakciója, a „Thora we-Awodah” értekezletet tartott. Az értekezletet Bluminger, a frakció elnöke vezette. Különös benyomást keltett a krakkói zsidó hilközség tanácsa elnökének, dr Tiszlowicznak a beszéde. Tiszlowicz eddig az aszimiláció híve volt, ebben a beszédében azonban a nemzeti zsidóság mellett foglalt állást. Hosszantartó viharos vita közben szóba került az is milyen álláspontra helyezkedjék a Mizrachi a munkásszervezetek közötti harcban. A delegátusok egy része hevesen harcolt azért, hogy a Hapoel Hamizrachi csatlakozzék a revizionista munkásszervezetekhez, míg többsége a delegátusoknak a Histadruttal való megállapodás megújítását kívánta. Hosszu vita után a konferencia a Histadruttal való további kooperáció mellett döntött.

ZSIDÓ HUMOR ÉS TÖRTÉNETEK NAGYJAINKRÓL

Mit mondott az egyiptomi követ

A berlini uccán inzultáltak egy barnaképű fiatalembert. Az felháborodva igazolta magát, hogy nem zsidó, ő Egyiptom követe. A náci bocsánatot kérnek, miközben az egyik megjegyzi: Miniszter ur, ki fogjuk irtani a zsidókat! A bey keserűen megjegyzi: Ezt mi már Egyiptomban négyezer év előtt megpróbáltuk és mi lett a vége?

A jövőmondó vándor

Volt egyszer egy abbamaradt giter Jid. Eljött egyszer egy faluba, megállt egy zsidó ház előtt, hogy oda betérve egy tányér meleg levessel enyhítse éhségét. De a balbosz három gyerekével az ablaknál állva, meglátta az ajrechof s kiküldötte a gyerekeket: mondják a koldusnak, hogy senki sincs itthon.

Az ajrech, ki a gyerekeket ki- és befutni látta, kitalálta az igazságot, tudta, hogy a fiuk hazudnak. Magához hívta a fiukat s a legidősebbnek a tenyerét kezdte vizsgálni s azt mondta jó hangosan: „Oh, I-tenem, micsoda sors is várakozik reád!”

Aztán a másik fiúnak tenyerét kezdte nézegetni s arra is azt mondta: „Jaj Uram, micsoda, de micsoda sors is vár terád.”

Aztán a harmadik fiu tenyerébe is belenézett s itt is felsóhajtott: „Bizony a te sorsod a legsúlyosabb.”

S azután utnak indult. A bálbosz, ki mindezt hallotta, kiszaladt a házból s visszahívta az ajrechof. Bevezette a szobába s helyet kínált neki, a legjobb falatokat rakta elébe s mikor az jól lakott és eleget ivott, arra kérte, mondja el neki a fiai sorsát.

Az ajrech hosszas vonakodás után megmondta neki, hogy a legidősebb fiúból: ganev lesz, a másodikból: gyilkos, a harmadikból: snorrer. Amikor ezt a bálbosz meghallotta, mély szomorúság vett rajta erőt, majdnem hogy elájult. Az ajrech vigasztalta s azt mondta neki, hogy bár ez a sors van fiai számára megírva, mégis van ez ellen is fegyver és eszköz. A bálbosz könnyörögve kérte a tanácsát.

Erre így szólt az ajrech: „A legidősebbet, akiből ganevnek kellene lenni, neveltessd ügyvédnek, a másodikat, akiből gyilkosnak kéne válni, neveltessd orvosnak, a harmadikat pedig, akiből snorrer lenne, neveltessd rofnak, zsidó papnak.”

A porig és a csillagokig

„Izrael hasonlatos az ég csillagához és hasonlatos a föld porához — mondja a Midrás — ha emelkednek, fölemelkednek a csillagokig, ha lesüllyednek, akkor a föld poráid süllyednek.”

Ez a példa — magyarázza Rabbi Süssmann — a zsidóság ellenségeiben gyökereszik. Izrael gyűlöltői ha valami kivetni valót találnak egy zsidón, mindjárt egybefogják a zsidóságot és kimondják a szentenciát a zsidóság alantasságáról. De ha egy zsidó milliomos alapítványokat tesz és felekezeli különbség nélkül oszja adományait, nem általánosítanak, hogy ilyen a zsidó, hanem azt mondják: ez olyan ritka kivétel, mintha nem is tartozna a zsidósághoz! A csillagok mint külön-külön világok óriási távolságban vannak egymástól, míg a por összetapad egy testté. Erre mondja a Midrás: amikor Izrael fiai emelkednek, hasonlítják a különálló csillagokhoz, de mikor süllyednek, akkor a porhoz hasonlítják és valamennyit egybekeverik, egybeveszik.

Intelem

A zmán végeztével hazafelé tartanak a bachurok, a rabbi összegyűjti őket s bucsuzás után így szól hozzájuk:

Egy kéréssem volna hozzátok mielőtt utnak indultok: „Wenn Ihr nach Hause kommt, so sagt Mir nichts schlechtes nach.” A tanuló ifjak ijedten mondják, I-ten őrizz, hogy mi ilyesmire gondoljunk, hát hogyan volna az lehetséges? A rabbi megnyugtítja a csodálkozókat: „Ihr sollt, das was Ihr bei Mir gelernt habt, nicht schlecht, sondern gut nachsagen.”